

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี
Development of cultural tourism routes in Phetchaburi Municipality

อานาจ เอี่ยมสำอางค์
ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร

เรื่อง: การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี
ผู้วิจัย: อำนวย เอี่ยมสำอางค์ ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ปีงบประมาณ 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเขตเทศบาล เมืองเพชรบุรี จำนวน 10 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และใช้การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)

ผลการวิจัย พบว่า พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีนั้น เป็นพื้นที่ๆ ฐานวัฒนธรรมที่ครบครัน มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจ ทั้ง ศาสนสถาน โบราณสถาน ประเพณีวิถีชีวิต

โดยสามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสม ใน 2 รูปแบบ คือ 1. การท่องเที่ยวแบบวันเดียว 2. การท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

คำสำคัญ: เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, เทศบาลเมืองเพชรบุรี

Title: Development of cultural tourism routes in Phetchaburi Municipality

Author: Amnat Iamsung, Chaiwut Chairerk
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology
Phra Nakhon
Fiscal Year 2021

ABSTRACT

This study, Development of cultural tourism routes in Phetchaburi Municipality, has a purpose to study the basic information on the development of community tourism routes and to create cultural tourism routes in Phetchaburi Municipality.

The research employed a qualitative research. The key informant groups are community leaders, academics, village philosophers, and community staff. The research tool was an open-ended questionnaire for in-depth interviews and a focus group.

The results of the research revealed that the area in Phetchaburi Municipality is a complete cultural base area. There are cultural attractions that are interesting, including religious sites, ancient sites, traditions, and lifestyles.

The cultural tourism route in Phetchaburi Municipality is a one-day trip and a two-day trip.

Keywords: cultural tourism routes, Phetchaburi Municipality

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ท่านในด้านคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และข้อมูลที่สำคัญในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่า ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนกระทั่งได้เครื่องมือที่มีคุณภาพในการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่า และประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบอุทิศแก่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยต่อไป

อำนาจ เอี่ยมสำอางค์
ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
ผู้วิจัย

สารบัญ

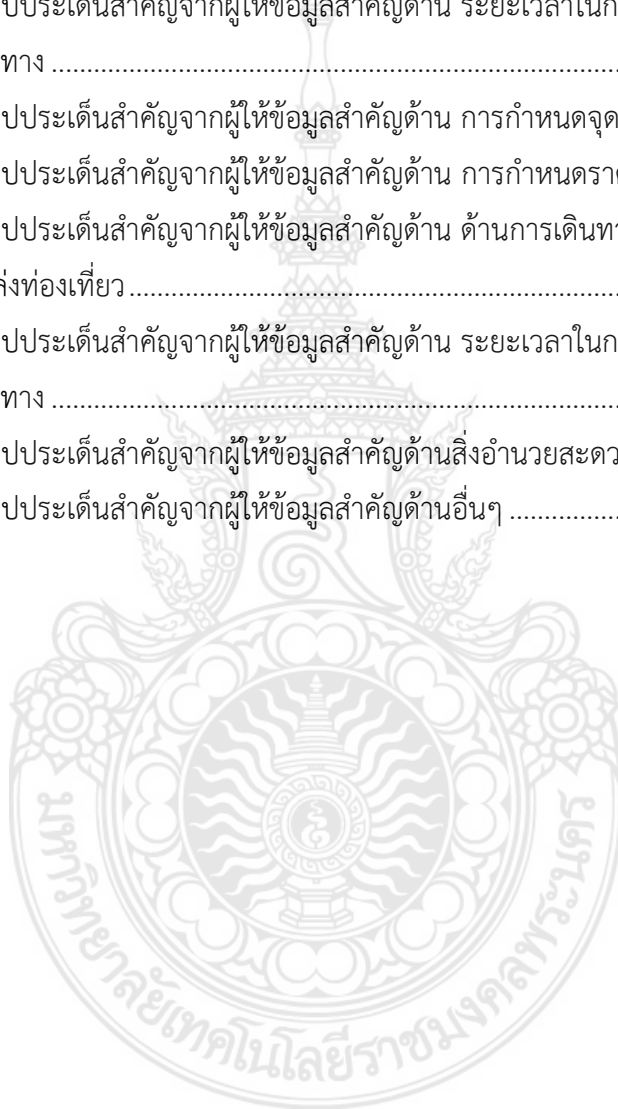
บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพประกอบ	ช
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	3
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม	4
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
3 วิธีดำเนินการวิจัย	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	32
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน	32
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขต เทศบาลจังหวัดเพชรบุรี	60
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปบทนำ	68
สรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน	69
สรุปผลการศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี	69
สรุปเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี	73
ข้อเสนอแนะ	78
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
แบบสอบถาม	83
ประวัติผู้วิจัย	84

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวตาม เส้นทาง	61
2 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน การกำหนดจุดท่องเที่ยว	62
3 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน การกำหนดราคาการท่องเที่ยว	63
4 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ด้านการเดินทางเชื่อมโยงระหว่าง แหล่งท่องเที่ยว	64
5 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวตาม เส้นทาง	65
6 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ..	66
7 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านอื่นๆ	67

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวความคิดวิจัย.....	3
2 แสดงแผนที่แสดงเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี.....	32
3 แสดงการก่อตั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี.....	34
4 แสดงวัดกำแพงแลง.....	39
5 แสดงผนังด้านหน้าพระอุโบสถเป็นภาพจักรวาลตามคติโบราณ.....	40
6 แสดงวัดไผ่ล้อม.....	41
7 แสดงตัวมอม.....	43
8 แสดงเสาชิงช้า ณ วัดเพชรลิ้น.....	46
9 แสดงวัดสนามพราหมณ์.....	47
10 แสดงวัดใหญ่สุวรรณาราม.....	49
11 แสดงศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง.....	52
12 แสดงศาลเจ้าบ้านป็น.....	53
13 แสดงศาลแม่ทับทิม.....	54
14 แสดงศาลเจ้าวัดลาด.....	55
15 แสดงศาลเจ้าใหม่.....	56
16 แสดงศาลหลักเมืองเก่า.....	57
17 แสดงร้านขนมไทย สวางนโพธิ์พระ.....	58
18 แสดงข้าวแช่.....	59
19 แสดงข้าวแช่แม่อร.....	59

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนชุมชนในยุคปัจจุบันและเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติที่ปรารถนาการเดินทางท่องเที่ยวไปในโลกกว้างด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน มีพัฒนาการมายาวนานจนกลายเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลกธุรกิจหนึ่ง การที่มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เกิดการตื่นตัวของชุมชนทั้งภาคบริการ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลไปถึงรายได้ของชุมชนที่มาจากนักท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อ ระบบเศรษฐกิจและสังคมประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วน สำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่งรวมถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจาก ปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว, 2561) นอกจากการท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น การท่องเที่ยวด้วยวิถีทางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่ง ในการนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล นอกจากคำนึงถึง ความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังคำนึงถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร และนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปพักผ่อนในวันหยุด จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความผสมผสานระหว่างความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่คึกคักและความเป็นเมืองชนบท ส่วนหนึ่งเป็นเมืองชายทะเล ส่วนหนึ่งเป็นท้องทุ่ง ส่วนหนึ่งมีการ

ดำเนินชีวิตตามแบบวิถีไทยรามัญ รวมถึงบางพื้นที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ควรแก่การส่งเสริมและพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบุรี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน
- 2.2 เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้านชุมชน

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และ ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนชุมชนเขต เทศบาล เมืองเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนเขตเทศบาล เมืองเพชรบุรีโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. โบราณสถานและวัดในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

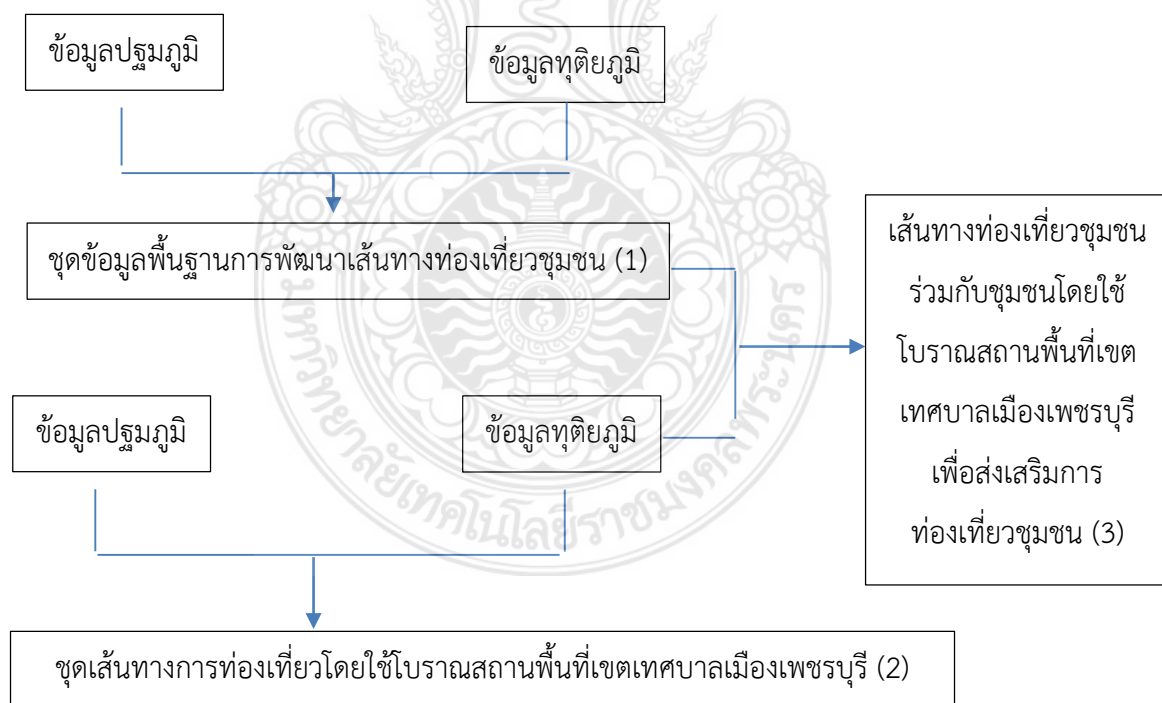
1. วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี
2. วัดใหญ่สุวรรณาราม
3. วัดกำแพงแลง

4. วัดลาด
5. วัดเกาะ
6. ศาลเจ้า

3. ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาชุดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้โบราณสถานพื้นที่เขตเทศบาล เมืองเพชรบุรี และนำความรู้ที่ได้มาจัดทำเป็นชุดความรู้เส้นทางการท่องเที่ยวใช้ในการเผยแพร่และถ่ายทอดแก่นักเรียนใหม่ให้เกิดด้านความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์โบราณสถานพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

4. กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี ผู้ศึกษาวิจัยได้ ดำเนินการสรุปแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรม ความหมาย มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมหลากหลายทัศนะ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรม คือ ผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้น ๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้ วัฒนธรรม คือ ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ และพุทธปัญญาทุกแขนง และวัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีค่าแสดงรสนิยม 15 ของผู้ดีหรือชนชั้นสูงที่มีการศึกษาและฐานะดีวัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกัน มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต และการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในเมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่าง ๆ วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของคนในชุมชน และในสังคมโดยส่วนรวมซึ่งรวมถึงสังคมวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมมิใช่เป็นนามธรรม และรูปธรรมที่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงมีพลวัตตลอดเวลา โดยวัฒนธรรมมุ่งความอยู่ดีมีสุข ของคน และสังคมโดยส่วนรวมวัฒนธรรม จึงต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพในอดีตสู่ปัจจุบัน และสู่อนาคตต้องเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคม ซึ่งมีวัยต่างกันต้องเชื่อมโยง

ระหว่างสภาพตนเองต่อครอบครัวชุมชน สังคม และสภาพรอบโลกต้องเชื่อมโยงระหว่างความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์และต้องเชื่อมโยงระหว่างคนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมจะพัฒนาองงามได้ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความเข้าใจในความหลากหลาย ความแตกต่างและจุดร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่นวัฒนธรรมของชาติและวัฒนธรรมของโลก ซึ่งมีวิวัฒนาการ และมีความเปลี่ยนแปลงมีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง การประสาน เชื่อมโยงและถักทอวิถีชีวิตของคน และชุมชนต่าง ๆ รอบโลกและกับธรรมชาติเท่านั้นที่จะทำให้การพัฒนายั่งยืนได้ (สิปพนนท์เกตุทัต, 2542)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530) ก็ได้นิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็น 4 นัย ดังนี้

- 1) สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ
- 2) วิถีชีวิตของหมู่คณะ
- 3) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน
- 4) พฤติกรรม และสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตนพระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ปยุตโต, 2538) เมื่อคราวแสดงปาฐกถาพิเศษ 100 ปีพระยาอนุমানราชชน เรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา” ก็ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็นหลายนัยอย่างน่าพิจารณา ดังนั้นวัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอด และเจริญสืบต่อมาได้และเป็นอยู่อย่างที่เป็นดังนั้นวัฒนธรรม คือ ผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้วัฒนธรรมเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้ออืดของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป ตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ จากความหมายของวัฒนธรรมที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สรรพสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งในส่วนที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุที่เกิดขึ้น ในคนรุ่นหนึ่งแล้ว

ถ่ายทอดไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาจมีการปรับเปลี่ยน และพัฒนาไปตามยุคสมัยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และบริบทของสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด ของชีวิต ซึ่งต้องดำเนินไป

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวได้เจริญเติบโต และขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะประเทศไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหลักที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในด้านการนำมาซึ่งรายได้ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเกิดการสร้างงาน และการกระจายรายได้สู่ภูมิภาครวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจที่มีเกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง Lee and Back (2003)กล่าวไว้ว่าการวางแผนการท่องเที่ยวในท้องถิ่นควรพิจารณาการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยและทัศนคติก่อนที่จะทำการลงทุน เพราะการลงทุนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จหากพวกเขาไม่ได้สนับสนุนการวางแผนนั้นความสำคัญของการท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้การพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องมีทิศทางและแนวทางที่เหมาะสมมี 3 กระบวนการจัดการอย่างต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ และเป็นไปตามทิศทางที่ถูกต้อง

2.1 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวมีหลักการดำเนินการที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2550)

1) เร่งพัฒนา บุคลากร ฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่สร้างแหล่งจ่ายผู้ซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวโดยส่งเสริมบทบาทเอกชน ร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

2) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบกับ
 ท้องเที่ยวรวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

4) เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่นๆ โดยรอบทั้งด้านการตลาด การลงทุน และการจัด
 อุปสรรคในการท่องเที่ยว

5) บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว
 เชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการโฆษณา
 ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย

2.2 การพัฒนาการท่องเที่ยว

โศรยา สิงขวงศ์(2546) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงาน
 พัฒนาสภาพชุมชนด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐานโดยมีการวาง
 แผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิดการขยายตัว
 ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจทั้งนี้จำเป็นต้อง
 สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการ
 ท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม Williams and Lawson (2001)กล่าวไว้ว่าเป้าหมายหลักของผลกระทบทาง
 สังคม การวิเคราะห์คือการให้นักพัฒนาหน่วยงานท้องถิ่นและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีข้อมูล
 เกี่ยวกับทัศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเพื่อให้การรับรู้ผลกระทบในเชิงบวกอาจจะเสริมและการ
 รับรู้เชิงลบผลกระทบจะลดลงมากขึ้นผ่านทาง การวางแผนการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ Brent W.
 Ritchie¹,and Mikko Inkari (2006)กล่าวไว้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะมีความ
 แตกต่างในความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ทางสังคม ในระดับที่
 เฉพาะเจาะจงในเรื่องรายได้และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการวางแผนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว
 Shao (2007) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทได้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชนบท
 ผ่านการท่องเที่ยวในชนบท ได้แก่ ทักษะการบริการและการฝึกอบรมภาษาต่างประเทศใน
 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทักษะความรู้และคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวในชนบท ทำให้
 คັນในท้องถิ่นเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ได้ในการท่องเที่ยว Shunli Gao,
 Songsan Huang and Yucheng Huang (2009)กล่าวไว้ว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

จะเป็นการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นและเป็นการการพัฒนาสังคมชนบท ดังนั้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐสำคัญที่สุดในการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นอกจากนั้นการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีมาตรการในการรักษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์เพื่อความยั่งยืนในท้องถิ่น

2.3 ระดับของการวางแผนการท่องเที่ยว

ระดับของการวางแผนหรือเป้าหมายของการวางแผน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545) แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังต่อไปนี้

1) ระดับการสำรวจเบื้องต้น (Preliminary survey) เป็นระดับพื้นฐานของการวางแผนมีเป้าหมายในการเข้าไปศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะในประเด็นที่สำคัญ หรือปัญหาที่เด่นชัดมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือการพัฒนาขนาดเล็กในระยะสั้น ซึ่งเป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายการบริหาร และงบประมาณ โดยนำมาประมวลวิเคราะห์เพื่อการศึกษา และพัฒนาในขั้นต่อไปการพิจารณา และศึกษาจะมุ่งประเด็นที่แหล่งท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว M. Angeles

Oviedo-Garcia, Mario Castellanos-Verdugo and David Martin-Ruiz (2008)กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการสำหรับการวางแผนการท่องเที่ยวควรรับรู้ทัศนคติของคนในท้องถิ่นในเชิงบวกของการท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนจากคนในท้องถิ่น นักวางแผนควรตระหนักถึงในเชิงลบผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่มีการควบคุม และต้องลดเชิงลบเหล่านี้โดยการ

เคารพกฎของชุมชนท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการนำเสนอกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

2) ระดับการศึกษาเบื้องต้น (Preliminary study) เป็นการศึกษาในระดับถัดจากการสำรวจเบื้องต้น เป็นการศึกษาแบบผสมผสานในทุก ๆ สาขา ทั้งทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านตลาดการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและสังคม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และทางด้านสิ่งแวดล้อม แต่เป็นไปในลักษณะกว้างๆ โดยสังเขปเพื่อจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้โอกาส และทิศทางของการพัฒนา การท่องเที่ยว นั่น ๆ ในขณะที่เดียวกันผลของการศึกษาก็จะชี้แนวทางการดำเนินการและการแก้ปัญหาในระยะสั้นไว้ก่อนที่จะมีการจัดทำ แผนหลักในรายละเอียดต่อไป

3) ระดับการจัดทำแผนหลัก (Master plan) มีลักษณะเช่นเดียวกับการศึกษาเบื้องต้นโดยมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด กำหนดแผนหลักและโครงการที่จะต้องมีการจัดทำตลอดจน

เสนอแนะกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่ได้วางไว้งานในระดับนี้จะอาศัยข้อมูล และการวิเคราะห์จาก 2 ระดับแรก เป็นฐาน และจะเน้นหนักที่

การกำหนดปัญหาข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ การกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินการและโครงการที่ควรจัดทำ4) ระดับการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility study) เป็นการศึกษาสืบเนื่องใน

รายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ที่ได้มีการกำหนดไว้ในการจัดทำแผนหลักเช่น การพัฒนากายภาพของแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ เนื่องานในระดับนี้ในขั้นตอนที่ 5 เรื่องของแผนงานและโครงการที่จะจัดทำเนื่องจากจะต้องวิเคราะห์โครงการที่จะจัดทำเนื่องจากจะต้องวิเคราะห์โครงการต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน เทคนิค การบริหารการตลาด เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการนั้น ๆ ต่อไป

3.4 การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนการท่องเที่ยวฉะนั้นข้อมูลที่สำคัญในการวางแผนจึงอาศัยข้อมูลในด้านต่างๆ ประกอบนอกเหนือจากข้อมูลทางการท่องเที่ยวเท่านั้น เพื่อให้ได้ภาพระดับกว้าง การท่องเที่ยวจะได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องและส่งเสริมการพัฒนาในด้านอื่นๆ ข้อมูลที่สำคัญในการวางแผนการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2550)

ขั้นตอนที่1 ศึกษา สํารวจข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล

1. สํารวจข้อมูลทั่วไป เป็นขั้นตอนแรกของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ข้อมูลที่จําเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยข้อมูลในด้านต่าง ๆ ประกอบนอกเหนือจากข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ภาพระดับกว้าง และการพัฒนาการท่องเที่ยวจะได้สอดคล้องกับการพัฒนา ด้านอื่น ๆ ดังนี้

1) สภาพกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้งและเขตการปกครอง สภาพภูมิประเทศสภาพ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติภัยธรรมชาติและการใช้ที่ดิน

2) สภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ผลผลิตมวลรวมของพื้นที่ รายได้ต่อหัวประชากร อาชีพพื้นฐาน ประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจและการจ้างงานทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว

3) ลักษณะของประชากร ได้แก่ จำนวนและอัตราการเพิ่มประชากร สัดส่วนประชากรเมือง ต่อประชากรชนบท อัตราการเกิด อัตราการตายการอพยพเข้าออกของประชากรและจำนวนแรงงาน และสัดส่วนประชากรที่มีอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

4) สภาพสังคม ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ การนับถือศาสนา สภาพการศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อการละเล่น กีฬาท้องถิ่น สภาพทั่วไปด้านสาธารณสุข ฯลฯ

2. สํารวจข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ศาสนา ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม กิจกรรมงานประเพณีกีฬาการละเล่นสำคัญ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น และหัตถกรรมสินค้าที่ระลึก

3. สํารวจข้อมูลด้านตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนและที่มาของนักท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ การกระจายตัวของนักท่องเที่ยวในแต่ละเดือนแต่ละสถานที่ และช่วงเวลาที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดและต่ำสุด โครงสร้างนักท่องเที่ยวการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและการเดินทางของนักท่องเที่ยว

4. สํารวจข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางและโครงข่ายการคมนาคมทั้งภายในพื้นที่เองและพื้นที่ใกล้เคียง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ความพร้อมของเมือง เช่น จำนวนร้านค้า สถานบริการ ร้านอาหาร สถานเริงรมย์และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่2 วิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยการเปรียบเทียบกับ พื้นที่ใกล้เคียงว่า

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่สามารถแข่งขันกับ พื้นที่เป็นแบบเดียวกันได้หรือไม่ ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ที่ตั้งและทัศนคติของคนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่3 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลังจากที่ได้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคแล้วจะทำให้มีข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของประเทศของจังหวัดของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่4 เขียนแผนงานและโครงการเมื่อมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความชัดเจนและทิศทางที่แน่นอนแล้วจำเป็นที่จะต้องเขียนแผนงานและโครงการ โดยแผนงานและโครงการควรจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและโครงการดังกล่าวต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่5 ดำเนินการตามแผนงานและโครงการในขั้นตอนนี้ควรจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้มีการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกและประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 5 ขั้นตอน โดยเห็นถึงภาพรวมของพื้นที่ทั่วไปด้านแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคตลอดจนข้อได้เปรียบเสียเปรียบทางการท่องเที่ยว สุดท้ายจะเกิดแผนงาน โครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

3.5 การกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นขั้นตอนของการวางกรอบและทิศทางที่การท่องเที่ยว ควรจะพัฒนา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545)

1) การกำหนดนโยบาย หมายถึง แนวทางที่ผู้วางแผนได้พิจารณาจากสถานการณ์ต่างๆอย่างรอบคอบ จึงกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างๆ เพื่อให้ผู้จัดทำโครงการและผู้ทำแผนพัฒนาโครงการนำไปปฏิบัติตามแนวนั้นๆ การกำหนดนโยบายคือการตอบคำถามว่าจะทำอะไรบ้างในการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่จะไม่ระบุในรายละเอียด นอกจากนี้สิ่งที่จะต้องพิจารณาควบคู่ไป

ด้วยในการกำหนดนโยบายคือ นโยบายระดับต่างๆ ได้แก่ นโยบายระดับชาตินโยบายระดับกระทรวง และนโยบายของจังหวัด แผนงานและโครงการพัฒนาในระดับต่างๆ วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณีและอุปนิสัยของชาวท้องถิ่น เนื่องจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปได้ของนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวว่า มีมากน้อยเพียงไร

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง ความมุ่งหมายที่ต้องการหรือผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายที่ได้กำหนดไว้การตอบคำถามว่าตั้งนโยบายต่างๆ เหล่านั้น เพื่ออะไร การกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดและสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วยเสมอ คือ วัตถุประสงค์ของชาติของกระทรวงต่างๆ และของจังหวัด วัตถุประสงค์ของโครงการสำคัญๆ ระยะยาวต่างๆ ความสามารถในการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้ง

ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์อีกด้วย3) การกำหนดเป้าหมาย หมายถึง ความต้องการ หรือผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นอัน

เนื่องมาจากนโยบายเช่นกัน เป้าหมายและวัตถุประสงค์อาจเป็นสิ่งเดียวกัน แต่ต่างกัน ที่ว่า วัตถุประสงค์เป็นผลที่ค่อนข้างจะจับต้องยาก ฉะนั้น จึงต้องอาศัยการตั้งเป้าหมายเป็นเครื่องทดสอบหรือเครื่องวัดว่าผลงานที่ได้ทำ หรือกำลังเป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้จริงหรือไม่ เป้าหมายคือการถอดวัตถุประสงค์ซึ่งได้รับการกำหนดขึ้นแบบนามธรรมออกมาเป็นผลในลักษณะของ

รูปธรรมสรุปจากที่กล่าวมาการส่งเสริมและการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวคือเร่งพัฒนา บุณยะพื้นที่ฟูมฟัก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่นๆ โดยรอบทั้งด้านการตลาด การลงทุน และการขจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐานโดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนา การท่องเที่ยวข้อมูลที่เป็นพื้นฐานในการวางแผนการท่องเที่ยวที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ สำรวจข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลวิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เขียนแผนงานและโครงการ และดำเนินการ

ตามแผนงานและโครงการ 4. แนวความคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว

4.1 การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวสถาบัน พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545) ได้ให้แบบการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีขั้นตอนและกระบวนการ ดังต่อไปนี้

4.2 ทำความเข้าใจทรัพยากรท่องเที่ยว

1) ประเภทของทรัพยากร มีทรัพยากรหลักซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว และทรัพยากร

รองหรือทรัพยากรสนับสนุน เพื่อสนับสนุนทรัพยากรหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2) ชนิดของทรัพยากรแบ่งได้ 5 ชนิดทรัพยากรธรรมชาติ : พืช สัตว์ ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ น้ำ ทรัพยากรวัฒนธรรม : ศาสนา มรดกวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ทรัพยากรเหตุการณ์สำคัญ : งานมหกรรม การแข่งขันธุรกิจ วิชาชีพต่างๆ ทรัพยากรกิจกรรม : นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรบริการ : การขนส่ง ที่พัก การต้อนรับ อาหาร บริการ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว (The meaning of Tourism) การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการท่องเที่ยวเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความพอใจ และไม่ได้มีจุดประสงค์อื่น มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้นิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันดังนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก World Tourism Organization –WTO ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงการเดินทางใดๆก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการดังนี้ ประการที่

1) การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวแต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร ประการที่

2) การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับไม่ใช่เพื่อทำสงคราม ประการที่

3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงเรีงรมย์เพื่อเล่นกีฬา

ต่างๆเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจระหว่างท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ว่าการท่องเที่ยวหมายถึง กิจกรรมที่มีเจือปนไขที่เกี่ยวข้ออยู่ 3 ประการ คือต้องมีการเดินทาง ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และต้องมีจุดหมายของการเดินทาง สำหรับจุดหมายของการเดินทางต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่ไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างต่อไปนี้คือ เพื่อพักผ่อนในวันหยุดเพื่อการศึกษา เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรกเพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจและเพื่อเข้าร่วมประชุมสัมมนาซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ที่ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่ง ซึ่งมักหมายถึงเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์และด้านสถานะหรือเกียรติคุณปริ ชา แดงโรจน์ (2544) ได้อ้างถึงคำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปีพ.ศ. 2506 ไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่มีเจือปนไขเกี่ยวข้ออยู่ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีการเดินทาง (2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน (3) ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง

Coltman (1989) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือความสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐบาลในท้องถิ่นและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ Mill (1990) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจการบริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับ นักท่องเที่ยว Davison (1993) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือการเดินทางออกจากบ้านพัก เป็นการชั่วคราวระยะเวลาสั้นๆเพื่อไปเยี่ยมญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆทางการท่องเที่ยว เช่นการพักผ่อน เล่นกีฬาการประชุม สัมมนา เป็นต้น

3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว (Components of Tourism)

การท่องเที่ยวจัด เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมากพยอม ธรรมบุตร (เอกสารประกอบการสอนสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, 2549)ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบท เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

3. ที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับ (Accommodation) ได้แก่โรงแรม รีสอร์ท Bed&Breakfast เกสต์เฮาส์โฮมสเตย์ที่พักแรม ประเภทต่างๆจะมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในระดับต่างๆกัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับ ต่างกัน เช่น ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ฟิตเนสเซ็นเตอร์ชานูนา บิสซิเนสเซ็นเตอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities and Recreational activities) นับ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เช่นกัน ในยุคปัจจุบันซึ่งการท่องเที่ยวได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้นหากความสำคัญสำหรับผู้มาเยือน คือ การได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆได้แก่การเดินป่าศึกษาาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น (Rainforest) การล่องแก่งในแม่น้ำท้องถิ่น การปีนหน้าผา การดำน้ำในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนาการเกี่ยวข้าวการร่วมพิธีบายศรีสู่

ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

5. ส่วนประกอบอื่นๆ บริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์สถานบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ ลักษณะของการท่องเที่ยวการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการท่องเที่ยวหลายรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจในการเดินทาง ประเภทของการคมนาคม จำนวนนักท่องเที่ยวและลักษณะของค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวอาจแบ่งได้เป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. การท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยวการแบ่งชนิดของการท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยว โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการประชุมขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการเดินทางและการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในกรุงโรม ประเทศอิตาลีในปีค.ศ.1963 ในที่ประชุมได้สรุปว่าการเดินทางท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีเวลาว่าง เพื่อการพักผ่อน ท่องเที่ยวในวันหยุดเพื่อการศึกษา เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา เพื่อการท่องเที่ยวทางศาสนา เพื่อธุรกิจ เพื่อเยี่ยมมิตรและญาติ และเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร (Mill,1990)

2. การท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล การท่องเที่ยวชนิดนี้มีลักษณะดังนี้คือการท่องเที่ยวภายในประเทศ การท่องเที่ยวต่างประเทศ การท่องเที่ยวลักษณะส่วนตัวและการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ

3. การท่องเที่ยวตามลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวชนิดนี้มีรูปแบบดังนี้

1.กำหนดโดยประเภท ได้แก่การท่องเที่ยวภายในประเทศ(Domestic tourism)กับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ(International tourism)

2.กำหนดโดยระยะทาง ได้แก่การท่องเที่ยวระยะไกล (Long - Haul) กับการท่องเที่ยวระยะใกล้(Short- Haul)

3.กำหนดโดยวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เช่น พักผ่อน ศึกษาดูงาน กีฬาการเยี่ยมญาติ การประชุม เพื่อสุขภาพ

4. กำหนดโดยระยะเวลา ได้แก่ การไปแวะเยี่ยม (Visit) หรือทัศนจร(Excursion) โดยไม่ค้างคืน กับการพักเยี่ยม (Staying visit) โดยค้างแรม ในปัจจุบันยังมีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (Home stay) และการท่องเที่ยวพาว นักระยะยาว (Long stay) ซึ่งเป็น การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงและเป็นที่น่าสนใจของผู้จัดนำ เที่ยวทั่วโลก

5. กำหนดโดยนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนดแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทาง อาจเป็นการท่องเที่ยวคนเดียว หรือการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

6. กำหนดโดยวิธีการจัดการ ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Independent travel) กับการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Inclusive travel and visits)

7. กำหนดโดยปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การท่องเที่ยวมวลชน (Mass tourism) เพราะสามารถไปคนชุกหลายๆเป็นการท่องเที่ยวเพื่อประชาชน (Popular tourism) เพราะเป็นที่นิยมของประชาชน และการท่องเที่ยวเพื่อสังคม (Social tourism)

3.4 ประเภทของการท่องเที่ยว

ดา เกิง โถทอง และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการการเรียนรู้ไปในโลกกว้างตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือการศึกษาดูงานในหน่วยงานบูรณาการหลากหลายรูปแบบ ดังนี้ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวกล่าวคือ ในการจำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่ม หรือประเภทของประสบการณ์(Travel Experience)ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์(Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการณ์แสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ซึ่งจะรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่างๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัส และบางกรณีก็เข้าร่วมใช้ชีวิตดั้งเดิมที่ได้สูญหายไปหมดแล้ว กลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจ

จัดอาหารงานเทศกาลเครื่องแต่งกายตามประเพณีการรำพื้นบ้าน การแสดงศิลปะ และหัตถกรรมรุ่นโบราณๆไว้บริการด้วย เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์(Historical Tourist) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานและโบสถ์เก่าๆ ที่เน้น ความรู้เรื่องในอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์โบสถ์วิหารวังต่างๆการแสดง สีสเสียง เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม เน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นพิภพที่อยู่ในกลุ่มนี้ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพการเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็ก และการตั้งแคมป์ เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดด และการเข้าร่วมสมาคมเพื่อผ่อนคลายจิตตามสถานที่ต่างๆ เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาด ที่แนวต้นปาล์มไสว สนามกอล์ฟชั้นเยี่ยม หรือสนามเทนนิส ชั้นเลิศการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือการประชุมหรือการพบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภทบางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัท ห้างร้านต่างๆ เพื่อการดูงานประชุมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อสันทนาการ โดยหน่วยงานและบริษัท ห้างร้านจะเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดสรุปจากข้างต้น ที่กล่าวมาเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วน คือแหล่งท่องเที่ยวการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับ กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการและส่วนประกอบ

อื่นๆบริการเบ็ดเตล็ด จากที่กล่าวมาข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของระบบการจัดการการท่องเที่ยวที่จะทำให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จอัน เนื่องมาจากระบบการจัดการที่ดีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาระบบการจัดการที่ดีเพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

8. ทฤษฎีการจัดการการท่องเที่ยวการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัด ต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้มีฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อย (Subsystem) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย(นิภาพร หนูอักษร, 2548) ซึ่งองค์กร UNESCO ได้กล่าวถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลวงพระบางได้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการวางแผนและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากประเทศต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การขาดการวางแผนที่ดีในการก่อสร้าง การโฆษณาการลงทุนก็จะไม่สามารถนำไปสู่ผลประโยชน์ได้ การขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาต่อภาวะการณ์ควบคุมในอนาคต ไม่ใช่แต่เพียงการวางแผนและการจัดการอย่างเดียวเท่านั้นว่า เป็นสิ่งสำคัญ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีความสำคัญ เช่นกันชุมชนในหลวงพระบางจะต้องได้รับรู้ในรายละเอียดและได้รับโอกาสเพื่อร่วมกันวางแผนและกระบวนการจัดการ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization(UNESCO), 2004)การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่งคั่งทางสุนทรียภาพมีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนานโดยไม่ให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่นเดียวกับ ร าไพพรรณแก้วสุริยะ (2547) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ว่า

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี(Using resource sustainable) หมายถึง มีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด คำนึงถึงต้นทุนด้านคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติและต้นทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ลดการบริโภคและใช้ ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย (Reducing over-consumption and waste) การร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม(Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำ อีก

4. ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning)การประสานแผนการพัฒนา กับ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของ สานักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ

5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy)การประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยว เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving localcommunities) มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยเข้าเป็นหน่วยงานร่วมจัด ร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวร่วม

ประเมินผลการท่องเที่ยวเป็นต้น นอกจากนี้ ต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7. จัดประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับ พหุภาคีได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการเพิ่มศักยภาพให้กับ แหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

8. การพัฒนาบุคลากร(Training staff) การให้ความรู้การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และมีวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และช่วยยกระดับ มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9. การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) มี การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และการบริการการขายให้พร้อม มีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) การช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่ารวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพสรุปได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัด ต่างๆของสังคมและสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อ เศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการ การพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกได้แก่อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีลดการบริโภคและใช้ ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของ

ธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรมประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น จัดประชุมและปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาบุคลากร การจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยวและประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.1 ความหมายและองค์ประกอบ

เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการ จัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญ และเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้ และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อ เนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติ และวัฒนธรรม

ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

4.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ด้านองค์กรชุมชน

- ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน
- มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย
- ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ

- มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

- มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
- มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้
- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิต

และวัฒนธรรมที่แตกต่าง

- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในส่วนของ

ชาวบ้านและผู้มาเยือน

ด้านการเรียนรู้

- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็น ทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมชาติและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอกควรเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จาก การท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการ พักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

4.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
- 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต

- 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่ม การรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ ทั้งด้านธรรมชาติ และวัฒนธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล (2561) ได้ศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ วัดสังกัสรัตนคีรี(วัดเขาสะแกกรัง), วัดจันทาราม (วัดท่าซุง), วัดอุโปสถาราม (วัดโบสถ์), แม่น้ำสะแกกรัง วิถีชีวิตชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเกาะเทโพ, กิจกรรมถนนคนเดินตรอกโรงยา คงความเป็นเอกลักษณ์สะท้อนเห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถธำรงรักษาความดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี

สกาวรัตน์ บุญวรรณ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่า

ตะกั่วป่าจัดแยกตามองค์ประกอบและระยะเวลาของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดทิศทางในการพัฒนาต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยต้นทุนของพื้นที่เป็นหลัก ไม่ลดทอนหรือทำลายคุณค่าของชุมชนและขีดความสามารถ ในการจัดการฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมี 3 เส้นทางคือ 1) เส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์เป็นโปรแกรมแบบ 1 วันเต็ม One day tour 2) เส้นทางศึกษาเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแบบครึ่งวัน Half day tour และ 3) เส้นทางศึกษาทางด้านสังคมเป็นโปรแกรมครึ่งวัน Half day tour

ชยาภรณ์ บำรุงเขต (2561) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าคะแนนประเมินสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งและสองได้แก่ วัดใหญ่อินทาราม วัดเขาพระพุทธรูปบางทราย ศาลหน้าจา พระโพธิสัตว์ปางพันกร ตลาดหนองมนตลาดประมงท่าเรือพลี วังแสนสุขและพิพิธภัณฑ 72 พรรชามหาราช ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวถูกนำมาจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ทั้งหมดสามารถรูปแบบด้วยกัน อันได้แก่รูปแบบหนึ่งวัน ประกอบไปด้วย วัดใหญ่อินทาราม ศาลหน้าจา วังแสนสุขและตลาดหนองมน รูปแบบสองวันเสาร์-อาทิตย์ ประกอบไปด้วย วัดใหญ่อินทาราม ศาลหน้าจา พิพิธภัณฑ 72 พรรชามหาราช ตลาดประมงท่าเรือพลี วังแสนสุข ตลาดหนองมน พระโพธิสัตว์ปางพันกรและวัดเขาพระพุทธรูปบางทราย รูปแบบสองวัน ประกอบไปด้วย วัดใหญ่อินทาราม ศาลหน้าจา พิพิธภัณฑ 72 พรรชามหาราช ตลาดเก่าอ่างศิลา วังแสนสุข ตลาดหนองมน พระโพธิสัตว์ปางพันกรและวัดเขาพระพุทธรูปบางทราย โดยผู้วิจัยมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ควรเพิ่มเกณฑ์ความนิยมของนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้แก่แบบประเมินมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เนื่องด้วยข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกันดังนั้นควรอัปเดตข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ฐากร หอมกลิ่น (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และประชาชนในเขตประชากรของเทศบาลเมือง

ชะอำ ที่มีเทศ และ อาชีฟ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำแตกต่างกัน

อานนท์ เท้งนาว (2561) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี พบว่า 1) ควรมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีหลากหลายนอกเหนือจากการล่องเรือเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม 2) ภาครัฐควรส่งเสริม ในด้านงบประมาณ เครื่องจักร บุคลากร ในด้านการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนโยบายในการกำจัดผักตบชวาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 3) ประชาชนควรให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกับภาครัฐในการที่จะตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐที่จะพัฒนาแม่น้ำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม 4) ผู้นำชุมชนควรมีศูนย์กลางในการช่วยเหลือประชาชนให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิจัยองค์รวมเชิงบูรณาการ (Holistic Integrated Research – HIR) ผสานวิธีทางประวัติศาสตร์ ทั้งประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์บอกเล่า วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทฤษฎี และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งจากหนังสือวิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ เอกสารทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรี มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ลงพื้นที่สังเกตการณ์ในภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเขตเทศบาล เมืองเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จำนวน 10 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากต้องการองค์ความรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์แล้วจากผู้ที่มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี โดยมีโครงสร้างคำถาม ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ทรัพยากรทางวัฒนธรรม แนวทางการอนุรักษ์ การวางแผน การปรับปรุง การพัฒนา การตลาด/ความพึงพอใจ และการกระจายรายได้ทุกภาคส่วน การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย ภาพถ่าย สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชน

โดยสำหรับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนั้น

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบไม่เป็นทางการ ในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เพื่อได้ข้อมูลที่ต้องการ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีสมาชิกเป็นกลุ่มประชากร จัดการสนทนากลุ่มร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน ศึกษากระบวนการการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมภายในและภายนอกชุมชน ศึกษาปรากฏการณ์ ความเชื่อ วิถีชีวิต ซึ่งประกอบด้วย

- การเปลี่ยนแปลงการปกครอง
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- นโยบายรัฐบาลที่ผ่าน ๆ มา
- สภาพหมู่บ้านชุมชน ความเชื่อ และวิถีชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจากเอกสารตำราต่าง ๆ มาเรียบเรียง

ขั้นตอนที่ 3 นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม แนะนำตนเองกับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 นัดหมายวัน เวลา ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ซึ่งลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล

ขั้นตอนที่ 5 จัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีสมาชิกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีและการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ สิ่งสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตามกรอบของการวิจัยเป็นหลัก โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิเคราะห์ 2 แบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร (Content Analysis) และการวิเคราะห์การจำแนกและการจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) โดยการจำแนกประเภทข้อมูล โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และจำแนกในระดับเหตุการณ์หรือวิเคราะห์เหตุการณ์ ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลมีการตรวจสอบข้อมูลก่อนเพื่อความเชื่อถือ ตามลักษณะการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในการวิจัยครั้งนี้เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา กับการเปลี่ยนแปลง โดยตรวจสอบข้อมูลจาก สถานที่ การเปลี่ยนแปลง ว่าข้อมูลเรื่องเดียวกัน ต่างสถานที่ กันมีข้อมูลเหมือนกันหรือไม่ ตรวจสอบผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลยังเหมือนเดิมหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบด้านผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนโดยผู้วิจัยจะมีการเปลี่ยนผู้สังเกต ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ใช้วิธีเก็บข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่นใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม โดยออกแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมกับข้อมูลและเอกสารเบื้องต้น แล้วนำมาบันทึกรวมทั้งพิจารณาภิรยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อประกอบการแปลความหมาย รวมทั้งการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี

2. ทำการสรุปผล และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) แล้วนำมาเขียนเรียบเรียงเพื่อให้ได้คำตอบและข้อสรุปทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะเป็นเครื่องช่วยยืนยันในส่วนที่วิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี มีจุดประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้โบราณสถานพื้นที่เขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์ในภาคสนาม แบ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant) การวิเคราะห์ข้อมูลมีการตรวจสอบข้อมูลก่อนเพื่อความเชื่อถือ ตามลักษณะการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนที่สุดโดยมีผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลเมืองเพชรบุรี

เทศบาลเมืองเพชรบุรี ประกอบด้วย 2 ตำบล คือ ตำบลท่าราบ และตำบลคลองกระแชง โดยมีแม่น้ำเพชรบุรี ฝักกลางเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี

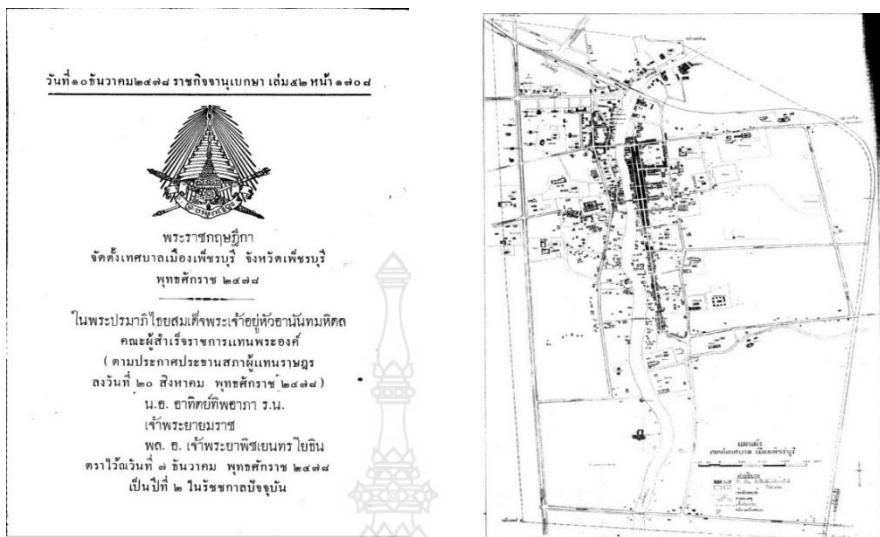
จากหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 ของสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองเพชรบุรีทะเบียนภาค สาขาจังหวัดเพชรบุรี ปรากฏข้อมูลจำนวนประชากรและครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ดังนี้

เขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี มีการแบ่งออก 17 ชุมชน ประกอบด้วย

ตำบลท่าราบ 10 ชุมชน มีประชากรรวม 11,480 คน จำนวนครัวเรือน 5,710 ครัวเรือน ประกอบด้วย 1.ชุมชนวัดจันทราวาส 2.ชุมชนท่าหิน 3.ชุมชนต้นมะม่วง 4.ชุมชนไร่ชิง 5.ชุมชนหน้าพระลาน 6.ชุมชนวัดลาด 7.ชุมชนวิหารใหญ่ ไตรโลก 8.ชุมชนวัดเกาะ 9.ชุมชนนามอญ 10.ชุมชนสุรินทรภักษ์

ตำบลคลองกระแชง ประกอบด้วย 7 ชุมชน มีประชากรรวม 9,347 คน จำนวนครัวเรือน 4,619 ครัวเรือน ประกอบด้วย 1.ชุมชนทรัพย์สิน 2.ชุมชนพระนครคีรี 3.ชุมชนพระปรารค์ 4.ชุมชนชีสระอินทร์ 5.ชุมชนไร่รอ 6.ชุมชนรามราชนิเวศน์ 7.ชุมชนรถไฟ ไชยสุรินทร์

ประวัติการก่อตั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี ตามที่ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 หน้า 1708-0 ดังเอกสาร

ภาพที่ 3 แสดงการก่อตั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี

นอกจากนี้ ในเขตเมือง พื้นที่ของเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ก็ถือเป็นเขตพื้นที่ๆ มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมีตัวอย่างครบครันเช่นกัน เช่น

ด้านสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย

- ปราสาทวัดกำแพงแลง ที่สร้างด้วยศิลาแลงฉาบปูน ประดับด้วยลายปูนปั้นโดยมีลักษณะทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมแบบขอม สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7
- ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม อาคารไม้ที่สร้างในสมัยอยุธยา ซึ่งรัชกาลที่ 5 ทรงชมว่างามเหลือพรรณนา
- หอไตรกลางน้ำวัดใหญ่สุวรรณาราม หอไตรสามเสาปลูกลงในสระน้ำมีลักษณะเป็นเรือนไทย
- พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม วัดมหาสมณาราม หรือ วัดเขาวัง มีพระอุโบสถเป็นอาคารทรงไทยขนาดกลาง มีใบเสมาหินอ่อนสลักลวดลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมซึ่งเป็นแบบที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 4
- อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีเป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมกับสถาปัตยกรรมแบบไทยจีน

- พระรามราชนิเวศน์ สร้างตามแบบยุโรป โดยย่ส่วนมาจากพระราชวังฤดูร้อนของพระเจ้าวิลเฮล์มไกเซอร์แห่งเยอรมนี

ด้านหัตถกรรม ประกอบด้วย

- งานเครื่องทองเมืองเพชร ศิลปหัตถกรรมทรงคุณค่าของที่มีมาแต่โบราณ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น 2 ตระกูล คือสุวรรณช่างและทองสัมฤทธิ์

ด้านประติมากรรม เช่น

- ปูนปั้นวัดไผ่ล้อม ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์วัดไผ่ล้อม ปั้นเป็นภาพปราสาท 7 ชั้น ศาลา เขิงผา ภูเขา ต้นไม้และภาพพระพุทธรูปปางต่างๆ แสดงถึงความเป็นเลิศในแนวคิดและมีมือช่าง

- ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม รูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย ลวดลายกนกอ่อน พลิ้วแต่ก้านแตกช่อออกลายประสาน

- ปูนปั้นฐานเสมาวัดสระบัว ฐานเสมาชั้นล่างเป็นภาพยักษ์แบกใช้มีดต้นฐานเสมาชั้นบน สดด้านข้างและด้านหลังปั้นเป็นคณพวกสิบสองภาษา

- ปูนปั้นวัดมหาธาตุวรวิหาร ปูนปั้นที่วิหารหลวงที่มีความงดงามของฝีมือชั้นครูในสมัยรัตนโกสินทร์ของชาวเพชรบุรี

- ปูนปั้นวัดพลับพลายชัย ลายปูนปั้นที่ซุ้มประตูทางซ้ายมือเป็นภาพหนุมานเข้าห้องนางวارينทร์ และซุ้มทางขวามือเป็นภาพวิรุณจำบังล้ม

- ใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร ใบเสมาคู่ทำด้วยหินทรายแดง ตั้งบนแท่นสูง 120 ซม. จำหลัก ลวดลายเต็มทั้งแผ่นมีซุ้มเสมาแบบกุ่มข้าง ลายที่ฐานเสมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้

ด้านจิตรกรรม ประกอบด้วย

- จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นภาพเขียนเต็มผนัง ซึ่งบางส่วนได้ลบเลือนไปตามกาลเวลา แต่ยังคงเห็นร่องรอยของความงดงามอยู่ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กล่าวว่า “ช่างที่อยู่ในสมัยที่ภาพเขียนเจริญถึงขีดสุดเท่านั้น จึงจะสามารถวาดภาพจิตรกรรมที่งดงามเช่นนี้ได้”

- จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม ภายในพระอุโบสถ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีการจารึกปีที่เขียนไว้ว่า

ปี 2277 เป็นภาพเขียนสีฝุ่นสภาพยังสมบูรณ์

ด้านเทศกาล ประเพณี ความเชื่อ และงานประจำปี ประกอบด้วย

- ละครชาตรี ละครรำเก่าแก่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากละครของอินเดียมาสู่เมืองเพชรบุรี โดยมีประวัติว่าหม่อมเมืองซึ่งเป็นหม่อมในรัชกาลที่ 5 เป็นคนเพชรบุรีเป็นผู้มีความสามารถในการเล่นละครชาตรี มักเล่นถวายหน้าพระที่นั่งทุกครั้งที่เสด็จมาจนได้รับพระราชทานที่ดินบริเวณหน้าพระลาน

- งานพระนครคีรี งานที่จัดขึ้นเพื่อประกาศเกียรติคุณและน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณตลอดจนเทิดพระเกียรติบูรพกษัตริราช รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ที่ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อพสกนิกรชาวเพชรบุรีเป็นล้นพ้น

- งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีสงกรานต์เป็นงานที่เทศบาลเมืองเพชรบุรีจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีลักษณะการจัดงานเป็นการประกวดขบวนแห่นางสงกรานต์

- การเล่นวัวลาน หรือวัวระดอ การเล่นที่มาจากการใช้วัววิดข้าวเพราะลักษณะลานวิดข้าวเป็นวงกลมวิธีการวิดข้าวที่วัวที่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางไม่ต้องใช้กำลังและฝีเท้ามากเพราะอยู่ในวงหมุนรอบสั้น แต่วัวตัวที่อยู่นอกสุดอยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางมากระยะทางที่ต้องหมุนจะยาวกว่า จึงต้องเลือกวัวตัวที่มีกำลังและฝีเท้าดีด้วยเหตุนี้เกษตรกรจึงคิดการเล่นวัวลานขึ้นมาเพื่อความสนุกสนานประกวดว่าวัวของใครจะมีฝีเท้าและกำลังดีกว่ากันและยังมีผลต่อการค้าขายวัวใช้งานอีกด้วยเพราะวัวที่ชนะการเล่นวัวลานจะมีผู้สนใจซื้อในราคาสูง

- การเล่นวัวเทียมเกวียน เป็นการนำวัวมาประกวด โดยจะประกวดครั้งละ 1 คู่ คือ วัวจำนวน 2 ตัวต่อเกวียน 1 เล่ม หรืออาจจะประกวดทั้งสองคู่ก็มีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมการเดินทาง ในระหว่างที่เดินประกวดจะมีเสาหลักปักไว้เป็นคู่ๆวัวเทียมเกวียนจะต้องเดิน ให้ครบ 3 รอบ และห้ามวัวเดินชนเสาหลักในระหว่างที่เดินอาจจะมีคนตรีบรรเลงเพื่อความสนุกสนาน

- การแข่งขันเรือยาวประเพณี การแข่งขันเรือยาวของจังหวัดเพชรบุรีนิยมเล่นกันตามวัดต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีตั้งแต่กลางเดือน 11 ถึงกลางเดือน 12 ซึ่งในวันแข่งเรือยาวจะเป็นวันเดียวกับที่เจ้าภาพนำผ้ากฐินทอด ณ วัดนั้น

- เหมเรือบก เป็นการดัดแปลงจากการเหื่อน้ำซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวเพชรบุรีการเหื่อน้ำเริ่มมากกว่า 20 ปีต่อมาหลังจากสร้างเขื่อนเพชรปิดกั้นแม่น้ำเพชรบุรีที่อำเภอท่ายางเป็นผลให้แม่น้ำเพชรบุรีแห้งขอดลงและส่วนตอนกลางแม่น้ำก็ตื้นเขินไม่เหมาะแก่การเหื่อน้ำเหมือนในอดีตผู้เคยเล่นเรือน้ำจึงคิดดัดแปลงลักษณะของการเหื่อน้ำมาเล่นบนบกโดยเอาเนื้อร้องและทำนองมาประยุกต์ให้เหมาะสม

- ประเพณีการแห่เรือองค์ คือประเพณีการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าทางน้ำที่พุทธศาสนิกชนชาวเมืองเพชรได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งจะจัดในช่วงเทศกาลกฐิน ประมาณเดือน 11 และเดือน 12 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่น้ำหลาก

- การละเล่นหนังตะลุง การละเล่นที่ได้รับอิทธิพลจากภาคใต้แถบจังหวัดพัทลุงเมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว การแสดงหนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรี ยังคงรักษาแบบแผนของการแสดงหนังตะลุงไว้เป็นอย่างดี

- ประเพณีสลากภัต เป็นประเพณีการถวายข้าวสาร อาหารแห้ง แต่พระภิกษุสงฆ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ในพื้นที่ระหว่างอำเภอเมืองเพชรบุรี และอำเภอบ้านลาด การถวายสลากภัต มักจะจัดในระหว่างเดือน 8 ถึงเดือน 10 ซึ่งเป็นฤดูฝนพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน

- ประเพณีงานปีผีמד เป็นประเพณีพื้นบ้านของชาวเมืองเพชร เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษผีบ้านผีเรือนและพระภูมิเจ้าที่ เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษซึ่งเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดประกอบพิธีแล้ว จะทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุขไม่เจ็บป่วย มีความเจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี ยังเป็นที่ตั้งของสถานที่หลายแห่ง ที่ถือได้ว่าเป็นสถานที่ๆ แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี เช่น

1. วัดกำแพงแลง หรือ วัดเทพปราสาทศิลาแลง เป็นวัดที่มีร่องรอยของอารยธรรมขอม (เขมร) ปรากฏอยู่ภายในวัดกำแพงแลง ซึ่งจะพบว่ามีปราสาทที่ถูกสร้างขึ้นแบบศิลปะของขอม หรือเขมร คือ การสร้างแบบก่อด้วยศิลาแลงหรือปราสาทหิน และรวมทั้งมีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบวัด จึงมีการสันนิษฐานว่า วัดกำแพงแลง ถูกสร้างมาตั้งแต่สมัย พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1720 - 1780) ที่มีการแผ่อำนาจเข้ามาในดินแดนทางภาคกลางของประเทศไทยและเมืองเพชรบุรีเป็นแหล่งสุดท้ายที่แผ่อิทธิพลเข้ามาถึง จึงได้มีการสร้างวัดกำแพงแลงขึ้นมาด้วยปราสาทหิน สร้างไว้ประดิษฐานสถานเพื่อเคารพแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และการตั้งทัพฐาน หรือนิยมในการสร้างรูปปั้นประดิษฐานเพื่อไว้เคารพ บูชาภายใต้ลัทธิอย่างแพร่หลาย ได้แก่ รูปปั้นพระโลกศวรสีกร รูปปั้นพระวัชรสัตว์ นาคปรก และรูปปั้นพระนางปรัชญาปารมิตา และปราสาทองค์กลางสร้างขึ้นถวายแก่ พระวัชรสัตว์พุทธะ(พระมหาไวโรจนะหรือพระอาทิตย์พุทธะ) ลักษณะของพระวัชรสัตว์ โดยทั่วไป คือ พระพุทธรูปนาคปรก ปราสาททิศเหนือประดิษฐานรูปเคารพปรัชญาปารมิตา ปราสาททิศใต้ประดิษฐานรูปเคารพพระโลกศวรสีกร เหตุผลที่นำศิลาแลงมาเป็นวัสดุในการสร้างปราสาท ถ้าหากเรามองย้อนไป เขมรในช่วงสมัยเมืองพระนคร พุทธศตวรรษที่ 16 - 17 ปราสาทที่สร้างขึ้นนั้นส่วนใหญ่จะสร้างด้วยหินทรายซึ่งได้มาจากเขาพนมกุเลน แต่พอมาถึงสมัยบายนหินเริ่มขาดแคลน หินที่นำมาก่อสร้างปราสาทบายนนั้นเป็นหินที่ไม่ค่อยมีคุณภาพและเหลือน้อยจึงจำต้องหาวัสดุอื่นมาเสริมก็คือ ศิลาแลง แต่ก็ใช้ในส่วนที่เป็นฐานเท่านั้น เพราะในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ช่างในสมัยนั้นนิยมใช้กัน เพราะหากันได้ง่ายในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อต้องการความสะดวก รวดเร็วในการสร้าง จึงได้นำมาใช้แทนหินในสมัยนั้น ซึ่งเมื่ออิทธิพลเขมรได้แผ่ขยายเข้าไปในภาคกลางของประเทศไทยนั้นก็เกิดมีการสร้างปราสาทแบบเขมรจำนวนมาก ปราสาทที่พบร่วมสมัยนี้มักสร้างด้วยศิลาแลง ซึ่งคุณสมบัติของศิลาแลง จะมีความแข็ง แต่มักจะมีรูพรุนไม่สามารถจะนำแกะสลักได้ ดังนั้นเมื่อมีการสร้างเสร็จจะมีการฉาบปูนทั่วทั้ง

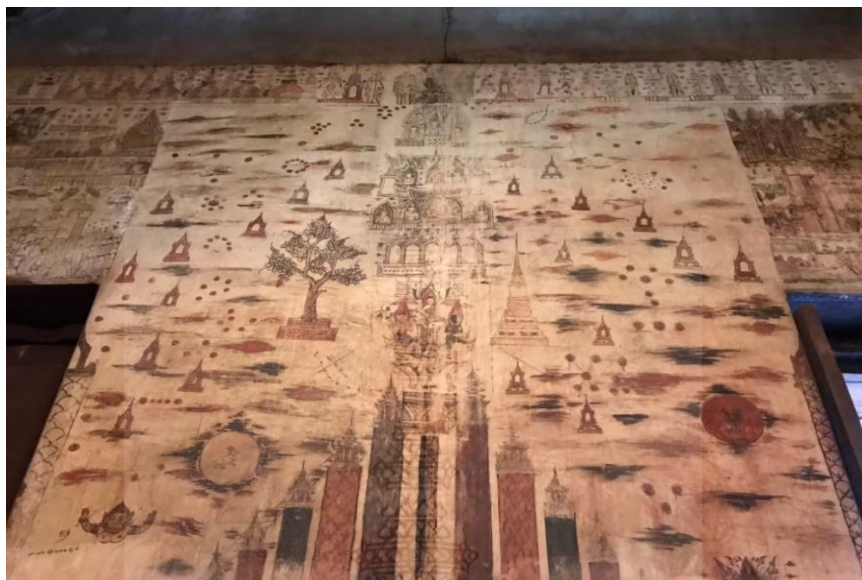
ปราสาทประมาณสองรอบเมื่อฉาบปูนเสร็จก็จะมีการทำลวดลายต่างๆ ด้วยปูนปั้น
ประดับตามตัวปราสาท

ภาพที่ 4 แสดงวัดกำแพงแลง

2. วัดเกาะ หรือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาประมาณปลายศตวรรษที่ ๒๓ โดยสามารถยืนยันปีการสร้างจาก จิตรกรรมฝาผนังที่ระบุตัวเลขไว้ในพระอุโบสถ ในปี ๒๒๗๗ สิ่งที่น่าสนใจในวัดเกาะ มี ๒ ส่วน จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ

ภายในประดิษฐานพุทธประวัติมากรรม(องค์ประธาน) คือ พระประธานปางสมาธิ และพระอัครสาวก คือ พระโมคคัลลาน์และพระสารีบุตรเคียงข้างซ้ายขวา อุโบสถหลังนี้ไม่มีหน้าต่าง แต่มีประตูเข้าออก ๔ บาน ใช้ผนังรองรับคานพระอุโบสถจึงทำให้มีพื้นที่เขียนจิตรกรรมฝาผนังได้อย่างงดงาม ความโดดเด่นในอุโบสถ คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว ภาพจักรวาลเบื้องหน้าพระประธาน เป็นภาพเขาพระสุเมรุและเขาสัตตบริภัณฑ์ เหนือขึ้นไปเป็นสวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น ปรางค์วิมาน ไผ่ขยณฑ์ พร้อมทั้งปรากฏภาพพระเจดีย์จุฬามณีและต้นปาริชาติประกอบซ้ายขวา แวดล้อมด้วยพระอาทิตย์พระจันทร์ กลุ่มดาว และเหล่าวิมารต่าง ๆ

ภาพที่ 5 แสดงผนังด้านหลังพระอุโบสถเป็นภาพจักรวาลตามคติโบราณ

ภาพมารผจญด้านหลังพระประธาน เหนือสุดเป็นภาพพระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ส่วนกลุ่มภาพทางด้านขวา คือ แสดงเหตุการณ์จูงใจของพวกหมู่มาร และกึ่งกลางภาพเป็นรูปพระแม่ธรณีบีบมวยผมและทำให้เกิดน้ำท่วม ทำให้เหล่าหมู่มารพ่ายแพ้ไปเป็นเหตุการณ์ภาพด้านซ้าย

มีเจดีย์ทรงเครื่องตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกระหว่างพระอุโบสถและพระวิหาร บรรจุพระบรมธาตุ มีงานปูนปั้นที่ตกแต่งองค์เจดีย์อย่างสวยงาม สร้างครอบองค์เดิมประมาณ พ.ศ. 2519 บูรณะ พ.ศ. 2545

และบริเวณทำน้ำ ยังมี ศาลากรมหมื่นมเหศวร เป็นศาลาทำน้ำของวัดเกาะ เมืองเพชรบุรี สร้างขึ้นในสมัย พระอภัยมณี ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในสมัยรัชกาลที่ ๔๕ ก่อนพระอภัยมณี ซึ่งรับตำแหน่งเจ้าอาวาสในปี ๒๔๒๒ ประวัติ กล่าวว่า เป็นศาลาทำน้ำที่ได้รับการถวายโดยกรมหมื่นมเหศวรอัน หมายถึง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส หม่อมเจ้านพวงศ์ เป็นพระราชโอรสพระองค์แรกในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาน้อย ในรัชกาลที่ ๔

3. วัดไผ่ล้อม สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายในบริเวณที่เป็นเขตเมืองเก่า พระอุโบสถของวัดเป็นตัวอย่างของสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย จากความเก่าแก่ของวัดทำให้เห็นโครงสร้างภายในจึงเห็นอิฐทรายแดงของสมัยอยุธยา ซึ่งพระอุโบสถนั้นเป็นอาคารทรงไทยเป็นที่ประดิษฐานขององค์พระประธานขนาดใหญ่ที่แวดล้อมไปด้วยพระพุทธรูปหินทรายแดงมากมาย ปัจจุบันคงเหลือสภาพที่ทรุดโทรมตามกาลเวลาและอนุรักษ์ไว้ให้คงเดิมมากที่สุด

วัดไผ่ล้อม เป็นวัดเก่าแก่ที่ปัจจุบันได้กลายเป็นวัดร้าง คงเหลือเพียงโบสถ์ที่ปรักหักพังเท่านั้น แต่ลวดลายปูนปั้นที่ยังคงแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตที่ปรากฏอยู่ตามเสา ผนังภายในโบสถ์ ไม่ว่าจะเป็นปูนปั้นลวดลายภาพพระพุทธรูปประวัติ นารายณ์ทรงครุฑ ถัดมาเป็นลายปูนปั้นเต็มผนัง ประกอบด้วยลายพระพุทธรูป แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหน้าประดิษฐานพระพุทธรูป ส่วนหลังเป็นห้องว่าง มีผนังกั้นกลาง และเจาะช่องประตูตรงกลาง 1 ช่อง หน้าบันของผนังกั้นกลาง มีการประดับลวดลายปูนปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ถัดลงมาเป็นลายปูนปั้นเต็มผนัง ประกอบด้วยพระพุทธรูปอยู่เหนือสุด สันนิษฐานว่าเป็นภาพรอยพระพุทธรูปเขาสุมนกูฎในลังกาทวิป ช่างฉลิม พึ่งแต่งได้อธิบายว่าเป็นลายปูนปั้นสมัยอยุธยาที่เป็นต้นแบบของนารายณ์ทรงครุฑ แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังคงมีความงดงามน่าชมไม่แพ้วัดอื่น ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 6 แสดงวัดไผ่ล้อม

4. วัดพระทรงเป็นวัดแห่งหนึ่งในใจกลางเมืองเพชรบุรีสถานที่จำพรรษาของหลวงพ่อแล ผู้สร้างวัดมุงคลมมากมายเป็นที่ศรัทธาของประชาชนจำนวนมาก วัดพระทรงเป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่ง ภายในวัดมีมณฑปรอยพระพุทธรูปจำลอง ลักษณะเป็นเรือนยอด หลังคาเครื่องไม้ลด 4 ชั้น มีฟาโล อีก 1 ชั้น ตัวอาคารก่ออิฐถือปูน นอกจากนั้นยังมีกลุ่มกุฏิสงฆ์เป็นลักษณะทรงไทยเครื่องไม้ ยกใต้ถุน สูง มีนอกชานแล่นถึงกัน มีลวดลายสลักเสลาสวยงาม ปัจจุบันหาชมได้ยากยิ่ง

บริเวณทางเข้าวัดพระทรงยังมีการทำรูปสัตว์ที่น่าสนใจคือ “ตัวมอม” โดยชาวล้านนาเชื่อกัน ว่า “ตัวมอม” เป็นสัตว์ในเทพนิยายในตำนานพื้นบ้าน “ตัวมอม”วัดทางภาคเหนือโดยทั่วไปจะมี“ตัวมอม” ฝ้าประตูฝ้าบันได หน้าตา“ตัวมอม” ก็มีลักษณะหลายหลายส่วนใหญ่คล้ายสิงห์โตจิน ตำนาน“ตัวมอม” ทำให้ทราบว่า ตัวมอมเป็นเทพบุตรบริวารของเทพปักษุณนะเทพชั้น จาตุมาหาราชิกาผู้ดูแลเมฆฝน ครึ่ง เกิดภัยแล้งในแคว้นโกศล พระพุทธองค์และเหล่าพุทธสาวกได้เจริญพระพุทธรมณต์และเปล่งพุทธ โองการให้ปักษุณนะเทพบุตรบันดาลฝนแก่ชาวเมือง ตามตำนานว่าเทพบุตรบริวารแห่งปักษุณนะได้รับ โองการมาจึงจำแลงแปลงกายเป็นตัวมอมที่มีฤทธิ์มากบันดาลฝนฟ้ามาให้ เหล่ามนุษย์เริงรำเบิกบาน ประหนึ่งได้คืนความสุข ให้รู้สึกอีกเต็มในเทวฤทธิ์ของตน หลงสำคัญตนด้วยว่าเหล่ามนุษย์ช่างต่ำต้อย ที่มาอ่อนวอนให้ช่วยบันดาลฝนให้ ด้วยกิเลสและอัตตาเพียงชั่วแวบเดียว ทำให้เทวฤทธิ์เสื่อมลงจึงคง สภาพเป็นตัวมอม ไม่อาจกลับคืนสู่ร่างเทพบุตรคืนสู่สวรรค์ได้จึงร้องให้ปักษุณนะเทพบุตรช่วย ทว่าไม่สามารถช่วยได้เพราะเป็นวิบากกรรม

ภาพที่ 7 แสดงตัวมอม

"เจ้าจงเฝ้าอยู่หน้าพุทธสถานทั้งหลายเพื่อพึงธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อยไปจนกว่าจะละกิเลสละอัสสตา" ข่างเฉลิม พึ่งแดง อายุ 77 ปี ครูช่างปูนปั้นแนวอนุรักษ์และเป็นศิษย์สำนักวัดพระทรง กล่าวว่า "สิ่งทีโตจีนเฝ้าประตูดวัดพระทรงเป็นฝีมือปั้นของพระอาจารย์เป่า วัดพระทรง"

สิ่งทีโตจีนสองตัวตรงมุมซุ้มประตูดวัดพระทรงและซุ้มประตูดวัดลาด คือตัวมอมสัตว์ในตำนานของล้านนา ซึ่งพระอาจารย์เป่า ครูช่างเมืองเพชรสำนักวัดพระทรงศิษย์ครอบครัวโดยครูหวน ตาลวันน่าน่าจะรู้ตำนานล้านนา หนึ่งเดียวกับ ครูเลิศ พ่วงพระเดช ก็รู้ภาษาธรรมล้านนา จึงเขียนภาพพระสิทธัตถะออกบวชเป็นภาษาธรรมล้านนาว่า "พระสิทธัตถะออกบวช" ไว้ที่พระวิหารหลวง วัดมหาธาตุฯ พระอารามหลวง ราวพ.ศ.2464 "ครูเลิศ" รู้จักภาษาธรรมล้านนามานานหนึ่งร้อยปีมาแล้ว สำหรับพระอาจารย์เป่าและครูเลิศ พ่วงพระเดช ท่านเป็นครูช่างเมืองเพชรในยุคเดียวกันสายหลวงพ่อกุญชรวัดพลับพลาชัยด้วยกัน อุโบสถสร้างสมัยรัชกาลที่ 5 มีเทวดา 3 องค์หน้าอุโบสถ มีกระดุกเจ้าคุณนาอยู่ ในเจดีย์ข้างอุโบสถและกุฎิด้านทิศตะวันตกเป็นที่อยู่ของเจ้าเมืองสมัยรัชกาลที่ 3-4 พ่อเจ้าเมืองไม่อยู่ จึงรื้อถวายเป็นให้วัด มีพระอาจารย์เต้าที่สร้างกุฎิตามนิยามว่า กว้างก็คอก ยาวก็คอก

วิหารหลวงปู่มี ที่มีการหล่อรูปหลวงปู่มีขึ้นมาตั้งแต่สมัย พ.ศ. 2451 การสร้างวิหารและหล่อรูปหลวงปู่มีเพื่อต้องการแสดงให้เห็นว่าหลวงปู่มีเคยเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดพระทรงมาก่อนและ

ด้านหลังมีอาคารสร้างสวยงามแบบไทย-ตะวันตกเป็นหอรระฆัง มีหอชัชวาลเวียงชัยหลังหนึ่งบนนครคีรี หรือเขาวัง มีลายปูนปั้นฝีมือช่างเฉลิม พึ่งแต่งที่งดงามเป็นอย่างมาก

5. วัดเพชรพลี จากหลักฐานแผนที่ระวางที่ดิน ร.ศ. ๑๒๘ พุทธศักราช ๒๔๕๒ เดิมทีมีชื่อว่า “วัดพริบพรี” ตั้งอยู่เลขที่ ๓๕ ถนนเพชรพลี ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี อาณาเขตทิศเหนือติดกับที่ดินเอกชน ทิศใต้ติดกับถนนเพชรพลี ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกติดกับที่ดินสาธารณะ มีเนื้อที่ ๘ ไร่ ๒๖ ตารางวา โดยวัดเพชรพลีเป็นวัดเก่าแก่ที่พบหลักฐานชัดเจนคือเสมารอบโบสถ์ เป็นหินทรายแดงกำหนดอายุได้กว้าง ๆ คือปลายสมัยอยุธยา จึงคาดว่าวัดเพชรพลีถูกสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา

วัดเพชรพลีมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่างด้วยกันคือ เสาชิงช้า อาคารวชิรปราสาท และเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุตระกูลจุลจานนท์ โดยปัจจุบันวัดเพชรพลีเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียง จึงนำแปลกที่สุนทรภู่ไม่เคยกล่าวถึงวัดเพชรพลีเลย ทั้งที่กล่าวถึงเสาชิงช้า ซึ่งคาดว่าในสมัยก่อนเสาชิงช้าเป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญของศาสนาพราหมณ์ โดยบริเวณใกล้กับเสาชิงช้าเคยมีโบราณสถานเรียกว่า “โบสถ์พราหมณ์” ซึ่งปรากฏหลักฐานจากนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ กลอนว่า

“เทวฐานศาลสถิตอิศวรา เสาชิงช้าก็ยังเห็นเป็นสำคัญ”

ทั้งนี้สุนทรภู่ยังกล่าวถึงโบสถ์พราหมณ์และเสาชิงช้าเมื่อครั้งที่สุนทรภู่เดินทางมาเยี่ยมญาติที่เพชรบุรีบริเวณใกล้กับวัดเพชรพลี กลอนว่า

“เป็นถิ่นฐานบ้านพราหมณ์รามราช ล้วนโคตรญาติย้ายย้ายฝ่ายวงศา เทวฐานศาลสถิตอิศวรา เสาชิงช้าก็ยังเห็นเป็นสำคัญ”

“ทั้งโบสถ์บ้านฐานที่ยังมีอยู่ แต่ท่านผู้ญาติกานันท์อาลัย เพราะกรุงแตกแยกย้ายพลัดพรายกัน จึงสิ้นพันธุ์พงศเอกากาย”

นอกจากนี้ “สุนทรภู่” ยังกล่าวถึงวัดเมืองเพชรใน “นิราศเมืองเพชร” ไว้หลายวัดบางวัดปัจจุบันเป็นวัดร้าง กลอนบางวัดที่ “สุนทรภู่” กล่าวถึงเช่น วัดเขาตะเครา กลอนท่านว่า “ไปครู่หนึ่งถึงเขาตะเคราสวาท มีอวาสาวิวัฒมาหาเถร”

วัดพลับพลาชัย กลอนว่า "ค้อยคล่องแคล่วแจวถึงพริบพรี ประทับที่หน้าพลับพลาชัย"

วัดเกาะ กลอนว่า "ครั้นไปเยือนเรือนหลานบ้านวัดเกาะ ยังทวงเพลาะแพรดำที่ทำหาย"

วัดเขabanไดอิฐ กลอนว่า "แล้วลตเลี้ยวเที่ยวไปบันไดอิฐ"

วัดมหาธาตุฯพระอารามหลวง กลอนว่า "แล้วเลี้ยวลงมาหน้าวัดพระธาตุ"

วัดเกต กลอนว่า "ที่ไหน ไหน ๆ ไมตรียั้งดีสิ้น เว้นแต่อินวัดเกตของเชษฐา" ปัจจุบันเป็นวัดร้างที่ตั้งคือวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรีฝั่งตะวันออก

จะเห็นได้ว่าแม่สุนทรภู่จะกล่าวถึงวัดหลายแห่งในเพชรบุรีและยังกล่าวถึงเสาชิงช้าและโบสถ์พราหมณ์แต่กลับไม่มีการกล่าวถึงชื่อวัดเพชรพลีอยู่เลยทั้งที่ในปัจจุบันวัดเพชรพลีเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงมากจากการที่ภายในวัดมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่หลายอย่างดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นคือ เสาชิงช้า อาคารวชิรปราสาท และเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุตระกูลจุลจานนท์

โดยเสาชิงช้าที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นเสาชิงช้าที่สร้างขึ้นใหม่เนื่องจากเสาชิงช้าเดิมได้ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ซึ่งเจ้าอาวาสพระครูวัชรชัยธรรม (เจ้าอาวาสปัจจุบัน) และท่านอาจารย์บุญมี พิบูลย์สมบัติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของเสาชิงช้า จึงได้ให้ชุมชนพราหมณ์ตระกูลรามราชออกแบบเสาชิงช้าขึ้นมาใหม่ โดยศึกษารูปแบบของเสาชิงช้าจากจังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 8 แสดงเสาชิงช้า ณ วัดเพชรพลี

6. วัดสนามพราหมณ์ ตั้งอยู่ที่ถนนมาตยาวงศ์บริเวณทิศตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรีมีอาณาเขตติดกับวัดลาด วัดเพชรพลี วัดชีประเสริฐ และวัดใหม่(ร้าง) ซึ่งปัจจุบันกรมทางกรมศาสนาได้ออันวัดใหม่ร้างให้เป็นพื้นที่ของวัดสนามพราหมณ์แล้ว โดยวัดสนามพราหมณ์เป็นวัดเก่าแก่ที่ไม่ทราบผู้สร้างและปีที่สร้างแน่ชัด เริ่มมีข้อมูลในช่วงหลังว่า “นายมานิตย์และนางบุก” เป็นผู้ปฏิสังขรณ์ ซึ่งบริเวณที่สร้างวัดเป็นสนามที่ใช้ทำพิธีกรรมของพราหมณ์ในสมัยนั้นโดยอิงจากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีประวัติเกี่ยวกับพราหมณ์จึงตั้งชื่อวัดแห่งนี้ว่า “วัดสนามพราหมณ์ปุ๊กมิตตาราม” แต่ต่อมามหาเสถียรและผู้อุปการะได้พิจารณาเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดสนามพราหมณ์” เพราะเห็นว่าชื่อเดิมมีขนาดยาวเรียกยาก

วัดสนามพราหมณ์เป็นวัดที่มีบรรยากาศร่มรื่นและมีความพิเศษจากวัดทั่วไปตรงที่วัดสนามพราหมณ์มีโบสถ์ถึง ๒ โบสถ์ด้วยกันคือโบสถ์เก่าเป็นโบสถ์ทรงยุโรปสีมัสตาสและโบสถ์ใหม่เป็นโบสถ์ทรงไทยขนาดใหญ่ งานฝีมือปูนปั้นเป็นของช่างเฉลิม พึ่งแดง ช่างปูนปั้นชื่อดังของเมืองเพชรบุรี โดยวัดสนามพราหมณ์มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะโบสถ์เก่าที่มีลักษณะแตกต่างไปจากโบสถ์อื่นเพราะในสมัยก่อนคุณหญิงไปได้เข้ามาบูรณะวัดและได้ทำการรื้อโบสถ์เดิมออก

แล้วสร้างโบสถ์ขึ้นมาใหม่เป็นสถาปัตยกรรมแบบยุโรปคือมีรูปทรงตัว “T” ซุ้มโค้ง เสาทรงบัว หน้าต่างเป็นแบบปั้นหย่า เป็นโบสถ์วัดไทยที่มีลักษณะพิเศษคือมีหน้าบันสามด้าน ลวดลายประดับเป็นแบบจีน เนื่องจากโบสถ์ถูกสร้างโดยช่างชาวจีน โบสถ์เก่าหลังนี้จึงเป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะแบบไทย ศิลปะแบบยุโรปและศิลปะแบบจีน โดยคาดว่าสร้างขึ้นในสมัยรัชการที่ ๔ โดยสร้างโบสถ์นี้ขึ้นในพื้นที่ของที่ดินวัดใหม่(ร้าง) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ของวัดสนามพราหมณ์ นอกจากนี้ยังมีการสร้างกุฏิล้อมรอบโบสถ์ โดยในสมัยก่อนกุฏิจะเป็นทรงยุโรปแต่ต่อมามีการลื้อออกและเปลี่ยนเป็นทรงไทยอย่างที่เห็นในปัจจุบัน นอกจากความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมแล้วภายในวัดสนามพราหมณ์ยังมี “สนามซี” เป็นหมู่บ้านสำหรับอยู่อาศัยของแม่ซีโดยมีเขตรั้วกันจากบริเวณของพระสงฆ์ และยังมีการขุดบ่อน้ำภายในวัดเนื่องจากสมัยก่อนไม่มีบ่อปลาจึงต้องขุดบ่อน้ำไว้ใช้ โดยบริเวณรั้วของบ่อน้ำเป็นรูปเด็กผู้ชายถือดอกกุหลาบซึ่งรูปเด็กผู้ชายเป็นรูปสำเร็จไม่ไช้งานปูนปั้นจึงคาดว่าไม่ใช่ฝีมือของช่างชาวเพชรบุรี เนื่องจากช่างชาวเพชรบุรีจะนิยมทำงานปูนปั้นด้วยมือเป็นหลัก

ภาพที่ 9 แสดงวัดสนามพราหมณ์

7. วัดใหญ่สุวรรณาราม ชาวเพชรบุรีเรียกกันทั่วไปว่า “วัดใหญ่” ตั้งอยู่ที่ ถนนพงศ์สุริยา ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร เดิมชื่อว่า “วัดน้อย ปักข์ใต้” เป็นวัดเก่าแก่และสำคัญมากของจังหวัดเพชรบุรีสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิสังขรณ์อยู่หลายครั้ง ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการบูรณาการครั้งใหญ่

ความโดดเด่นของวัดใหญ่สุวรรณาราม อยู่ที่รูปแบบของสถาปัตยกรรม งานจิตรกรรม และ ประติมากรรม ที่รวบรวมช่างฝีมือไว้หลายสาขา โดยเฉพาะฝีมือช่างเพชรสมัยกรุงศรีอยุธยา ผนังด้าน ในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพเทพชุมนุม 5 ชั้น ที่มีความงดงามและทรงคุณค่าทาง ศิลปะที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ยักษ์ ครุฑ ฤๅษี และเทวดา หลังประตูมี ภาพเทพทวารบาลยืนหันให้เห็นด้านหน้า สวมมงกุฎทรงเทริดแบบมงกุฎพระพุทธรูปทรงเครื่องสมัย อยุธยา แขนข้างหนึ่งปล่อยนึ่งลงข้างตัว อีกข้างหนึ่งจับลายกระหนกคล้ายช่อดอกไม้ จิตรกรรมฝาผนัง วัดใหญ่สุวรรณารามจัดว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่ายิ่งที่ควรเข้าชมอย่างมาก

พระพุทธรูปภายในพระอุโบสถ พระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองปางมารวิชัย ถัดมาด้านซ้ายเป็นรูปหล่อสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) ด้านขวาเป็นรูปหล่อพระครูมหาวิหาราภิรักษ์ (พุก) อดีตเจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม และที่สำคัญคือ ด้านหลังพระประธานมีพระพุทธรูปโลหะ ปางมารวิชัย มีความแปลกคือที่พระบาทเบื้องขวามี 6 นิ้ว และยังมีลายเส้าอิฐย่อไม้สิบสอง ทาพื้นสี แดงปิดทองลายฉลุ ลายเส้าแต่ละคู่จะออกแบบลวดลายที่แตกต่างกันและลายเส้าแต่ละคู่จะมีการ ออกแบบที่ไม่ซ้ำกัน

บริเวณหน้าบันพระอุโบสถจะประดับด้วยพราณเลข 5 เป็นเลขที่หมายถึงราชการที่ 5 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดแห่งนี้ พระขรรค์ ชื่อของคนที่สร้างคือ ขุนศรีบริยศ หรือนายขรรณ เกิดแสงศรี ส่วนพระเกี้ยว คือมาจาก เหยียด จ.ป.ร. ส่วน ช่อชัยพฤกษ์เหยียดผูกโบว์มาจากอีกด้านของเหยียด จ.ป.ร.หลังคาทั้งหมดของ โบสถ์จะมีเลข 5 และหากเดินดูระเบียงครรอบๆ ก็จะมีหน้าบันด้านหนึ่งที่แปลกออกไป ประดับด้วย เลขห้าแบบกลับด้านมีอยู่ที่ทิศหนึ่งที่เป็นเลข 5 ที่กลับหัว คือ ทิศเหนือ เหตุผลที่เป็นเลข 5 กลับด้าน คือ พระองค์ท่านราชการที่ 5 ได้ทรงสวรรคต ในวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 ตั้งแต่นั้นมาท่านไม่ได้ทรง

มาเพชรบุรีอีกเลย ขุนศรีบรยศก็เลยได้ทำเลข 5 กลับด้าน ซึ่งทางประตูกิศเหนือก็ยังมีความสำคัญคือ ทางทิศเหนือนี้เป็นปรมพิธิที่รับเสด็จราชาการที่ 5 นอกจากนี้ ศาลาการเปรียญเดิมเป็นตำหนักที่ประทับของพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือพระเจ้าเสือหรือมาถวายพระสังฆราชแตงโม ภายในศาลาการเปรียญรูปแบบสถาปัตยกรรมเสาลายทองเสาแปดเหลี่ยมภายในศาลาการเปรียญ ๔๔ ต้นเสาแต่ละต้นเขียนลายรดน้ำเป็นคู่ ๆ แต่ละคู่จะมีลวดลายที่ต่างกัน รูปฝาผนังเป็นรูปจิตรกรรมที่เขียนลวดลายต่าง ๆ ชั้นบนจะเป็นลวดลายของเทวดาลวดลายข้างล่างจะเป็นพวกสิงห์ชลาสัตว์ทั้งหลายอาทิ เช่น ลายสิง ลายนก ลายดอกไม้ธรรมชาติ ภายในศาลามีพระประธานภายในศาลาการเปรียญ ธรรมาสโนโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมเป็นพระตำหนักเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา สมเด็จพระเจ้าเสือได้ทรงถวายศาลากลางเปรียญ พร้อมทั้งช่างหลวงให้แก่สมเด็จพระสังฆราชแตงโมสร้างด้วยไม้ฉางเป็นฝาประกนลงรักปิดทอง

ภาพที่ 10 แสดงวัดใหญ่สุวรรณาราม

8. วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างในสมัยใด มีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะสร้าง สมัยทวารวดี - สุโขทัย มีอายุราว 800 - 1,000 ปี โดยประมาณ เนื่องจากขุดพบซากอิฐสมัยทวารวดีอยู่เป็นจำนวนมาก มีผู้กล่าวว่าวัดมหาธาตุวรวิหารน่าจะเคยเป็นวัดที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นพระอารามหลวงมาก่อน ต่อมาชำรุดทรุดโทรมลง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 จึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะเป็นพระอารามหลวง เมื่อปี

พ.ศ. 2459 ซึ่งพระสุวรรณมุนี (หลวงพ่อดิต ชิตรัตน์) เป็นเจ้าอาวาส ปัจจุบันเจ้าอาวาส คือ พระครูวาทีวรัณน (กล้า วีรตโน)

วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นวัดที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี ภายในพระวิหารหลวงของวัดประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ คือ หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ ด้านหลังพระวิหารหลวง คือ พระปรางค์ 5 ยอด อยู่ในวิหารคด ทางด้านทิศใต้ของพระวิหารหลวง คือ พระวิหารน้อย และวัดมหาธาตุวรวิหารยังได้สร้าง พิพิธภัณฑ์ของวัด เป็นที่รวบรวมศิลปะ ความ เป็นมาต่าง ๆ ของวัดไว้ให้ผู้สนใจได้เข้าชม

สถานที่สำคัญได้แก่

พระวิหารหลวง สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275 - 2301) ภายในพระวิหารหลวงมีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปประธานทรงราชาภรณ์ นอกจากนี้ ยังมี หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ เป็นพุทธรูปปรางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 8 นิ้ว หัตถ์ซ้าย ถือพัด ชาวบ้านเรียกว่า หลวงพ่อวัดมหาธาตุ ภายในพระวิหารหลวงผนังทุกด้านมีจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม ทั้งภาพชาดก และเทพชุมนุมที่หน้าบันประดับด้วยลาย ปูนปั้น รูปพระนารายณ์ทรงครุฑขุด นาค มีพญาวานรแบกครุฑอยู่อีกชั้นหนึ่ง ผนังหลังเป็นลายกนก ก้านชดออกช่อลายหางโต เป็นรูปครุฑขนาด ยักษ์ ฯลฯ

หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ ตามประวัติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) นำมาจากวัดร้างแห่งหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรี ประดิษฐานไว้ในพระวิหารวัดมหาธาตุวรวิหารเพชรบุรีเมื่อครั้ง พระองค์ยังทรงผนวชอยู่

พระวิหารน้อย เป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ฐานอ่อนโค้งทรงสำเภา ตั้งอยู่ระหว่างพระ วิหารหลวงกับพระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่่อูทอง ศิลปะแบบอูทอง ปางมารวิชัย ที่ฐานมีลายปูนปั้นประดับกระจกสวยสดงดงาม เช่น รูป ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี แบกฐานพระเป็นต้น ที่หน้าบันประดับด้วยลวดลายปูนปั้นวิจิตรงดงาม เช่นเดียวกับพระอุโบสถ และ พระวิหารหลวง

พระปรารค์ 5 ยอด วัดมหาธาตุวรวิหาร มีพระปรารค์ 5 ยอด เป็นสัญลักษณ์ สูงตระหง่านในเขตพุทธาวาส สามารถมองเห็นได้แต่ไกลทั้ง 4 ทิศ วัดจากฐานถึงยอดนภศูลได้ 55 เมตร รอบฐานยาว 120 เมตร มีอายุราว 1,000 กว่าปี ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุมาแต่อดีตกาล มีระเบียงคตรอบพระปรารค์ เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ในระเบียงคตมีพระพุทธรูปจำนวน 193 องค์ ประดิษฐานบนระเบียงพร้อมทั้งมีตัวแบกที่ฐานพระ ส่วนมากตั้งอยู่ใต้อุ้งพระพุทธรูปทรงเครื่องไว้หลากหลาย สวยงาม พระพุทธรูปส่วนใหญ่ เป็นศิลปะอยุธยาตอนปลาย และสกุลช่างเมืองเพชร พุทธลักษณะงดงามมาก

พิพิธภัณฑ์ ศาลา น.ส.อัมพร บุญประคอง เป็นศาลาที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ของวัดมหาธาตุวรวิหาร เพชรบุรี ภายใน รวบรวมเครื่องลายคราม พระพุทธรูปรูป แผ่นภาพพระบาทและสิ่งของมีค่าที่หายาก ตั้งแสดงไว้ และเปิดให้ผู้สนใจเข้าชม

9. ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองเป็นศาลเจ้าทรงจีนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ติดกับถนนพานิชเจริญตัดกับถนนสุรพันธ์ โดยศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองแห่งนี้มีชื่อเสียงโดดเด่นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ในด้านการให้พรสมปรารถนาในทุก ๆ เรื่อง ยกเว้นเพียงแต่เรื่องการขอไม่ให้เป็นทหารเท่านั้นที่ไม่สามารถขอพรจากศาลเจ้าแห่งนี้ได้ โดยมีตำนานเล่าขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองในสมัยก่อนเมื่อครั้งเกิดเหตุไฟไหม้ครั้งใหญ่ในเพชรบุรี แต่ไฟมาหยุดอยู่ที่บริเวณศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองพอดี ซึ่งเล่ากันว่าเมื่อผู้พบเห็นเจ้าพ่อตันโพธิ์ประตูเมืองยืนถือพัดโบกไม่ให้ไฟไหม้อยู่บนหลังคาของศาลเจ้าบริเวณนั้นจึงหลงเหลือบ้านไม้เก่าอยู่มาก โดยความศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองยังถูกเล่าขานมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้คนมาขอพรจำนวนมากแม้แต่ผู้ที่สัญจรผ่านไปมายังมีความเชื่อว่าต้องบิณฑรรเพื่อใหเจ้าพ่อคุ้มครองให้การเดินทางปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าคำทำนายจากการเสี่ยงเซียมซีที่ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองมีความแม่นยำเป็นอย่างมาก โดยวิธีการไหว้เจ้าพ่อทางศาลเจ้ามีรูปเตรียมไว้ให้โดยต้องจุดธูป ๑๔ ดอก และนิยมนำผลไม้มาถวายเจ้าพ่อเป็นหลักแต่สามารถนำอาหารอย่างอื่นมาถวายได้ยกเว้นเนื้อวัว ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองยังมีจุดเด่นที่น่าสนใจอีกอย่างคือศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองเป็นศาลรูปทรงจีนแต่ทว่าด้านในกลับเป็นพระพุทธรูปเคารพแบบไทย เนื่องจากในสมัยก่อนผู้ใหญ่เสริม บุระมาน พบพระพุทธรูปไม้แกะสลักลอยน้ำมาขึ้นที่ท่าน้ำห่างจากประตูเมือง ราว 100 เมตร ท่านจึงสร้างศาลทรงไทยไว้เป็นที่กราบไหว้บูชา ต่อมาคนไทยเชื้อสายจีนมาบูรณะศาลเจ้ารูปทรงศาลเจ้าจึงเปลี่ยนมาเป็นศาลเจ้าสถาปัตยกรรมจีน พระพุทธรูปในศาลเจ้าตันโพธิ์ถูกเรียกในชื่อ

“เจ้าพ่อ” ภายในศาลเจ้ายังมีพินปลาฉลามขนาดใหญ่ เชื่อกันว่าเป็น “เจ้าพ่อตันโพธิ์” หรือ “ตันโพธิ์ ประตุเมือง” อาวุธของเจ้าพ่อ

โดยด้านในศาลเจ้ายังได้จารึกอักษรจีนไว้ 4 คำ คือ (ฉิน ห่วง กู่ เมี่ยว) ขอบ = เมือง ห่วง = ฉิน กู่ = ศาลเจ้า เมี่ยว = เก่าแก่โบราณ บริเวณ ในที่นี้ หมายถึง กำแพงหรือทางเข้าออกซึ่งเดิมที ถนนพานิชเจริญทั้งเส้นในอดีตเป็นแนวกำแพงเมืองเพชรบุรีด้านทิศตะวันตกซึ่งกำแพงเมืองเพชรบุรีมี ทั้งหมด 4 ด้าน โดยกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกนี้มีประตูเมืองเรียกกันมาว่า “ตันโพธิ์ประตูเมือง” เพราะประตูเมืองด้านนี้มีตันโพธิ์ขึ้นปกคลุม ชาวเมืองเพชรเรียกตันโพธิ์ประตูเมืองกันเรื่อยมา

ภาพที่ 11 แสดงศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง

10. ศาลเจ้าบ้านป็น ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า “หัวถนน” ของถนนพานิชเจริญ ศาลเจ้าบ้านป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งชาวไทยและชาวจีนมาเกือบ 200 กว่าปี ทุกเดือนเมษายน ของทุกปี จะมีการจัดพิธีอหามาแหหรือเรียกว่าวันเกิดของอามา มีการแสดงจิ้งจอกประจำปีเพื่อถวาย เจ้าแม่หม่าจู หรือที่คนไทยเรียกว่าเจ้าแม่ทับทิม เป็นเวลา 3-5 วัน และในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน จะมีชาวบ้านมาสักการบูชา และมีการมาทำพิธีแก้ปีชงอีกด้วย มีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวก่ออิฐถือปูน ศิลปะแบบจีน ภายในมีแท่นบูชาประดิษฐานรูปเคารพ มีกำแพงล้อมเดิมเป็นอาคารไม้ ย้ายจากที่ตั้ง

เดิมคือ บริเวณพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) ในปัจจุบัน มาตั้งอยู่บริเวณนี้ ตั้งแต่มีการสร้างวังบ้านปืน จึงคาดได้ว่าศาลเจ้าหลังที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ มีอายุไม่ต่ำกว่าสองร้อยปี ภายในพบป้ายภาษาจีนระบุถึงวันที่ 9 เดือน 1 ค.ศ. 1807 ตรงกับปี พ.ศ. 2350 สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นปีที่สร้างศาลเจ้าบ้านปืนนี้ขึ้นเป็นครั้งแรกในพื้นที่เดิม โดยศาลเจ้านี้ได้มีการสร้างเป็นอาคารถาวรจนปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ. 2488

ภาพที่ 12 แสดงศาลเจ้าบ้านปืน

11. ศาลเจ้าแม่ทับทิม เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ อายุกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ ช้างห้างสทไทย เทศบาลเมืองเพชรบุรีเป็นศาลที่อยู่ใจกลางตลาดอีกแห่งหนึ่ง ที่มีความสะอาดเรียบร้อย โดยมีผู้ดูแลทำความสะอาดอย่างดี และเป็นศูนย์รวมใจของชาวจีนในตลาดเพชรบุรี ซึ่งจะมีการจัดงานเลี้ยงกันเป็นประจำ ผู้ดูแลศาลบอกว่าศาลเจ้าแม่ทับทิมนี้ คนที่จะมาไหว้ศาลนี้ มักจะมาขอลูก และได้ผลสำเร็จแล้วเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อได้ลูกสมใจแล้วก็จะนำ สร้อยมุขมาไหว้เจ้าแม่ ใครอยากมีลูก เชิญมาไหว้ที่ศาลเจ้าแม่ทับทิม

ภาพที่ 13 แสดงศาลแม่ทับทิม

12. ศาลเจ้าวัดลาด ตั้งอยู่ที่ 1 สุรพันธ์ ตำบล ท่าราบ อำเภอเมืองเพชรบุรี เพชรบุรี 76000 เป็นศาลเจ้าที่เก่าแก่ที่สุดในเมืองเพชรบุรีชาวบ้านมักเรียกว่า ศาลเจ้าเหล่าบึงเกล้า เทพเจ้าประจำ คือ องค์บึงเกล้า บึงเกล้ามาบึงเกล้า **本頭公** เป็นเทพเจ้าที่จะช่วยให้ต้นทุนทำมาหากินงอกเงยยิ่งใหญ่มากำค่าขึ้นและประทานโชคลาภ บึงเกล้ามา **本頭媽** เป็นเทพธิดาแห่งชุมชน และหมู่บ้าน ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน ตามความเชื่อปรัมปราของจีน โดยเป็นเทพนารีแห่งชุมชนทำหน้าที่กับเทพบึงเกล้า มีการพบหลักฐานจากป้ายเก่าแก่ของศาลเจ้าก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2350 (ร.1)ทำให้สันนิษฐานได้ว่า บริเวณนี้เป็นชุมชนชาวจีนเก่าแก่มาก่อน จากคำบอกเล่าเดิมเป็นอาคารไม้หันหน้าไปทางแม่น้ำเพชรบุรี มีการบูรณะสร้างใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2505 ให้เป็นอาคารคอนกรีตที่คงลักษณะโครงหลังคาไม้แบบอาคารประเพณีด้านหน้าศาลเจ้าติดถนนพานิชเจริญ

ภาพที่ 14 แสดงศาลเจ้าวัดลาด

13. ศาลเจ้าใหม่ เป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารสี่เรือนล้อมชานเป็นศาลเจ้าที่ตั้งอยู่กลางตลาดเทศบาลเมืองเพชรบุรีโดยมีร้านขนมปังคังเกียงเป็นผู้ดูแล ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีความงดงามแบบจีน อยู่ฝาผนังทั้งสองด้าน และที่เพดานก็มีจิตรกรรมอยู่เช่นเดียวกันที่สันนิษฐานว่าเป็นตำนานโป๊ยเซียน มีเทพประธานคือ เทพเจ้ากวนอู ซึ่งเป็นหนึ่งในเทพเจ้าที่คนจีนนับถือสูงสุด เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริงโดยมีเรื่องราวปรากฏในวรรณกรรมสามก๊กเมื่อ 1,800 ปีมาแล้ว และภายในศาลเจ้ายังมีป้ายวิญญาน ซึ่งถือว่าพบได้น้อยในศาลเจ้าทั่วไป สำหรับคนที่จะมาขอพรเจ้าพ่อกวนอู สามารถนำสิ่งของมาไหว้ได้ แต่ถ้ามีการจุดธูปเทียนต้องระมัดระวังเป็นพิเศษนะครับ เพราะในบริเวณศาล วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ไวไฟมากมาย

ภาพที่ 15 แสดงศาลเจ้าใหม่

14. ศาลหลักเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีศาลหลักเมือง 2 แห่ง แห่งหนึ่งศาลหลักเมืองปัจจุบัน ตั้งอยู่บริเวณหน้าเขาวัง อีกแห่งหนึ่งคือศาลหลักเมืองเก่า ที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่พระราชวังเก่าในอดีต ศาลหลักเมืองเก่าประดิษฐาน เทวรูปปูนปั้นทรงเครื่องทรงเทริดยอด อย่างพระมหากษัตริย์ มิได้สร้าง เป็นเสาหลักเมืองด้วยไม้มงคล ชาวเพชรบุรียุคหนึ่ง เรียกท่านว่า “เจ้าพ่อสรรเพชญ์” และ “เจ้าพ่อหลักเมืองเก่า” ส่วนปัจจุบันเรียกท่านว่า “หลวงพ่หลักเมืองเก่า”

หนังสือพิมพ์ “ของดีวัดเพชรพลี” พ.ศ. 2515 บันทึกไว้ว่า เจ้าพ่อสรรเพชญ์หรือเทวารูปองค์นี้ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นผู้สร้างเพื่อปลอบขวัญกำลังใจให้ชาวเมืองเพชรบุรี ให้หายเศร้าโศก จากที่เมืองเพชรบุรีเคยถูก “พระเจ้าละแวกแหกก่าแพงเมืองปล้น” ซึ่งสอดคล้องกับพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับจันทนุมาศ ระบุว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถ พระอนุชา (เจิม) เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี สมัยอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2134 (ก่อนทำยุทธหัตถีใน พ.ศ. 2135) ทางชลมารคด้วยเรือพระที่นั่งพระสุวรรณวิมานนาวา ทรงเบ็ดทองที่ชายฝั่งทะเลตำบลโตนดหลวงพำนักอยู่ 14 วัน แล้วเสด็จทางบกเข้าสู่เมืองเพชรบุรีทางด้านศิลปะของเทวรูปปูนปั้นทรงเครื่องทรงเทริดยอด องค์เทวรูปอยู่ในลักษณะนั่งขัดสมาธิหรือภาษาปากเรียกว่านั่งขัดตะหมาด โดยพระบาทขวาทับพระ

บาทซ้าย เห็นฝ่าพระบาทขวาชัดเจน มือทั้งสองข้างจับหน้าแข้งทั้งสองข้างขนาดหน้าตักได้ 88 เซนติเมตร สูงถึงปลายเทริดยอด 126 เซนติเมตร

สิ่งที่น่าสังเกตตรงทรงเครื่องโดยเฉพาะทรงเทริดยอด และเมื่อพิจารณาที่พระอุระข้างขวาปูนปั้นหลุดลอกออกเห็นภายในองค์เทวะรูปสร้างด้วยหินทรายแดง ในเบื้องต้นทำให้ทราบว่าเทวรูปทรงเครื่องทรงเทริดยอด หรือเจ้าพ่อหลักเมืองเก่าหรือเทวดาประจำเมืองเพชรบุรี องค์นี้สร้างในสมัยอยุธยา

ภาพที่ 16 แสดงศาลหลักเมืองเก่า

และในด้านของวิถีชีวิต ก็ยังพบว่า มีความน่าสนใจในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านอาหารพื้นถิ่น เช่น

1. ขนมไทยสงวนโพธิ์พระ ร้านขนมไทยสงวนโพธิ์พระ เริ่มต้นจากการหาบเร่ขาย จนได้ทำเลปัจจุบันจึงเปิดเป็นร้าน สงวนโพธิ์พระ โดย คำว่า สงวน มาจาก ชื่อเจ้าของต้นตำรับ และ โพธิ์พระ มาจาก ชื่อตำบลที่เริ่มขายตั้งแต่ดั้งเดิม เป็นร้านขนมหวานเจ้าดังในตลาดเทศบาลเพชรบุรี เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว หากได้ผ่านมาเที่ยวแถวนี้จะต้องแวะมาซื้อติดไม้ติดมือกลับไปเป็นของฝากร้านเปิดทุกวันตั้งแต่ 6.30 น.-18.00 น. ร้านจะตั้งอยู่ในซอยอนามัย

ภาพที่ 17 แสดงร้านขนมไทย สงวนโพธิ์พระ

2. ข้าวแช่ป่าเอื่อน การนั่งทานข้าวแช่แบบวิถีคนในชุมชนก็พลาดไม่ได้เลยกับร้านข้าวแช่ป่าเอื่อน ที่นั่งทานบนฟุตบาทข้างถนน เป็นร้านเก่าแก่ที่ขายมานานกว่า 60 ปี พร้อมเสิร์ฟด้วยภาชนะถ้วยลายผักชี ที่มีเครื่องเคียง 3 อย่าง ได้แก่ ลูกกะปิ ปลาหวาน ไซโป้วหวาน พร้อมกับถ้วยข้าวแช่เย็นๆ ที่หอมน้ำอบควันเทียน กระดังงา และดอกมะลิ ด้วยราคาเพียงชุดละ 25 บาท โดยเครื่องเคียงนั้นมีกรรมวิธีการทำที่ค่อนข้างยากและใช้เวลานาน เช่นปลาหวานนั้นทางร้านใช้ปลาฮีสนในการทำ โดยนำมาต้ม ต้มให้ละเอียดและต่อด้วยการเคี้ยว และข้าวนั้นต้องคอยดูแลตลอดการต้ม เมื่อเสร็จต้องนำข้าวมาขัดไข่ออก และล้างอีกหลายรอบจนกว่าน้ำจะใสจึงทำให้ข้าวแช่นั้นหาทานได้ยาก ทางร้านเปิดเวลา 8.00 น. – 16.00 น.

ภาพที่ 18 แสดงข้าวแช่

3. ข้าวแช่แม่อร์ ร้านข้าวแช่แม่อร์เพื่อคลายร้อนกัน โดยร้านข้าวแช่แม่อร์นี้เป็นเจ้าดังในตลาด
ริมน้ำ ที่เปิดขายมานานกว่า 60 ปี โดยมีเครื่องเคียงสามอย่าง ได้แก่ ลูกกะปิ ปลาหวาน ไข่โป้วหวาน
บรรจุอยู่ในภาชนะที่เป็นลายคราม พร้อมทานคู่กับข้าวแช่ที่ใช้ซ็อนทองเหลืองตัก วิธีการทานคือ ตัก
เครื่องหนึ่งคำและตามด้วยข้าวอีกหนึ่งคำ (ไม่ควรตักกับลงไปถ้วยข้าวแช่)ทานแล้วฟิน เย็น ชื่นใจ ใน
ราคาเพียงชุดละ 20 บาท ถูกและดีมีได้ที่ร้านข้าวแช่แม่อร์ โดยร้านเปิดเวลา : 8.00 น. – 16.00 น.

ภาพที่ 19 แสดงข้าวแช่แม่อร์

4.2 ผลการศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 4 บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) ประเด็นสำคัญ ในการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. ด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยวตามเส้นทาง

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้ให้ความเห็นว่า ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี ควรใช้เวลา 2 วัน 1 คืน จึงจะเหมาะสม เนื่องจาก มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มากมาย หลากหลาย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านในชุมชน

กลุ่มนักวิชาการ ได้แสดงความเห็นว่า ในการกำหนดระยะเวลาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงด้านสถานที่ อาจจำเป็นต้องคำนึงถึงการเดินทางจากสถานที่ท่องเที่ยวไปยังที่อื่นๆ อีกด้วย

กลุ่มภาครัฐ ได้ระบุว่า ในหากกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืนนั้น จำเป็นต้องมีการบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมารองรับ เช่น สถานที่พัก โรงแรม ซึ่งตอนนี้ ในพื้นที่เทศบาลนั้น มีโรงแรมเพียงแค่ 1 แห่ง เท่านั้น ในช่วงเทศกาลหรือช่วงที่มีการท่องเที่ยวสูง จึงอาจไม่สามารถรองรับได้ อาจต้องไปใช้บริการในพื้นที่ใกล้เคียงแทน จึงอยากให้คำนึงถึงเรื่องดังกล่าวด้วย หรือ อาจต้องส่งเสริมในการพักในรูปแบบอื่นๆ เช่น โฮมสเตย์ เป็นต้น

กลุ่มภาคเอกชน ได้ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันที่พักยังมีน้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักเดินทางมาท่องเที่ยวและไปพักที่อื่น เช่น หาดชะอำ หัวหิน เป็นต้น ดังนั้นอาจกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวไว้ 2 แบบ คือ วันเดียว และ แบบ 2 วัน 1 คืน เพื่อเป็นตัวเลือกให้กับนักท่องเที่ยวเลือกตามที่สนใจ

ตาราง 1 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวตามเส้นทาง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	กำหนดเส้นทาง วันเดียว	กำหนดเส้นทาง 2 วัน 1 คืน	ส่งเสริม การเพิ่มที่พัก
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	✓	✓	✓
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน	✓	✓	✓

2. ด้านการกำหนดจุดท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้ให้ความเห็นว่า อยากให้กำหนดจุดท่องเที่ยวในเส้นทางให้ทั่วพื้นที่ เพื่อจะ
ช่วยในการสร้างรายได้ กระจายรายได้อย่างทั่วถึง

กลุ่มนักวิชาการ ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีความโดดเด่นมา
นำเสนอในเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ โดยอิงจากวัฒนธรรมที่มีอยู่ของพื้นที่ มากกว่าการ
เลือกแบบกระจายทั่วไป

กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านในชุมชน มีความเห็นด้วยกับการกำหนดจุดท่องเที่ยว
ให้กระจายทั่วไป ซึ่งยังช่วยสร้างอาชีพใหม่ๆ ให้กับคนในพื้นที่อีกด้วย นอกจากนี้ยังแสดงความเห็นว่า
แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ มีความน่าสนใจดีอยู่แล้ว

กลุ่มภาครัฐแสดงความเห็นว่า ปัจจุบันนั้น แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความน่าสนใจ แต่ยังไม่
พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากอยู่ในสภาพชำรุด ทรุคโทรมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
และยังขาดงบประมาณในการปรับปรุง

กลุ่มภาคเอกชน ได้ให้ความเห็นว่า ควรเร่งประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยว หรือผู้สนใจรู้จักก่อนที่จะ กำหนดจุดลงไปบนเส้นทางท่องเที่ยว

ตาราง 2 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน การกำหนดจุดท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	กำหนดจุดท่องเที่ยวให้ครอบคลุมพื้นที่	ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว	การเร่งประชาสัมพันธ์
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ		✓	✓
กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	✓	✓	✓
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มภาครัฐ		✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน		✓	✓

3. ด้านการกำหนดราคาการท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านในชุมชน ให้ความเห็นว่า ไม่ควรกำหนดราคาสินค้าและบริการต่างๆ ในการท่องเที่ยวให้สูงเกินไป เช่น ค่าพาหนะ ค่าอาหาร เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ นักท่องเที่ยวย่อมมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายสูง

กลุ่มนักวิชาการ ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า ต้องมีการจัดทำรายการต้นทุน ค่าใช้จ่าย ก่อนกำหนดราคา เนื่องจากมีผลในเรื่องความคุ้มค่า และภาคเอกชนเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว แต่ให้คำนึงไปถึงวัตถุประสงค์ในการผลิตบางอย่าง ที่ยังมีราคาสูง หากต้องการกำหนดราคา ก็อาจต้องมีการหาวัตถุดิบทดแทน หรือสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันให้เข้มแข็ง นอกจากนี้ การทำโปรโมชั่น หรือการตลาดต่างๆ ก็ควรนำมาใช้

กลุ่มภาครัฐ มีการกล่าวว่า ในการกำหนดราคานี้ นอกจากจะต้องให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจแล้ว ควรมีการแจ้ง แสดงราคาสินค้า และบริการที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

ตาราง 3 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน การกำหนดราคาการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	กำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสม	มีการวางแผนต้นทุนก่อนกำหนดราคา	มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการตลาด
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	✓	✓	✓
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน	✓	✓	✓

4. ด้านการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความเห็นเกี่ยวประเด็นนี้ว่า ปัจจุบันการเดินทางในพื้นที่ ไม่ลำบากมาก เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตั้งอยู่ไม่ไกลกันมาก แต่สำหรับคนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่อาจจะมีความลำบาก เนื่องจากเส้นทางบางเส้นทางยังมีการเดินทางทางเดียว หากไม่ชำนาญเส้นทางอาจจะเกิดการหลงทางได้

กลุ่มชาวบ้านในชุมชน ให้ความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจุบัน ในพื้นที่ มีพาหนะประจำถิ่น คือ รถเล็ง ซึ่งหากคนที่ไม่ชำนาญเส้นทางสามารถใช้บริการได้

กลุ่มนักวิชาการ เสนอแนะว่า ควรนำรถแท็กซี่มาเข้าสู่การบริการการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวใช้บริการรถแท็กซี่แทนการใช้รถส่วนตัว แต่อาจจะต้องมีการกำหนดนโยบายจากภาครัฐลงมา

กลุ่มภาครัฐ ยังเห็นด้วยกับการใช้รถแท็กซี่เพื่อการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิมของเพชรบุรี และกำลังสูญหายไปเนื่องจากลดน้อยลงไปมาก หากเกิดการส่งเสริมขึ้นมาก็ยังช่วยรักษาอัตลักษณ์นี้ให้คงไว้

กลุ่มภาคเอกชน มีความเห็นด้วยกับการนำรถแท็กซี่มาใช้ แต่อาจมีการปรับให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าที่ต้องการ และทำการประชาสัมพันธ์ให้ตรงเป้า

ตาราง 4 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ด้านการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ควรใช้พาหนะประจำถิ่น	ควรนำรถแท็กซี่มาส่งเสริม	มีการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตลาด
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	✓	✓	✓
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน	✓	✓	✓

5. ด้านการประชาสัมพันธ์

กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านในชุมชน เห็นว่าการทำการประชาสัมพันธ์ ควรทำให้ครอบคลุมทั้งหมด อย่าให้ตกหล่น จากทุกชุมชน และควรนำปราชญ์ชาวบ้าน มานำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่

กลุ่มนักวิชาการ ให้ความเห็นว่าการประชาสัมพันธ์นั้น ต้องใช้องค์ความรู้มาพิจารณาร่วม เนื่องจาก ช่วยประหยัดงบประมาณและสามารถทำให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการได้

กลุ่มภาครัฐ เสนอว่า ในการทำประชาสัมพันธ์นั้นอาจต้องใช้ช่องทางที่หลากหลาย เนื่องจากในบางครั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ อาจยังใช้ช่องทางสื่อเก่าอยู่ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น อาจต้องพิจารณาส่วนนี้ด้วย

กลุ่มภาคเอกชน เสนอแนะว่า อาจต้องใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วย และให้ความสำคัญกับโซเชียลมีเดีย และช่องทางออนไลน์

ตาราง 5 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้าน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวตามเส้นทาง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น	ใช้สื่อเก่า	ใช้สื่อใหม่
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	✓	✓	✓
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน			✓

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

กลุ่มผู้นำชุมชน ให้ความเห็นว่า ยังขาดงบประมาณในการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน เส้นทางที่ยังไม่เรียบร้อย

กลุ่มนักวิชาการ ให้ความเห็นว่า ต้องมีการพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งระบบ เช่น ถนน ป้ายบอกทาง โรงแรม ร้านอาหาร การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

กลุ่มภาครัฐ แสดงความเห็นว่ ในเรื่องงบประมาณยังได้รับการจัดสรรมาน้อย แต่จะพยายามเพิ่มงบประมาณ และวางแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสม

กลุ่มภาคเอกชน เสนอแนะว่า ภาครัฐอาจต้องสร้างการลงทุนจากภาคเอกชน แต่ต้องมีความเหมาะสมในเรื่องการลงทุน ทั้งนี้อาจต้องรอให้เศรษฐกิจดีขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ตาราง 6 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	การบริหาร งบประมาณ	การจัดการให้ ครบทุกด้าน	ส่งเสริม การลงทุนจาก ภาคเอกชน
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มประชาชนชาวบ้าน		✓	
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน		✓	
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน		✓	✓

7. ด้านอื่นๆ

กลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่ม ประชาชนชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านในชุมชน ให้ความเห็นว่า หากส่งเสริมแล้ว อยากให้ภาครัฐทำอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

กลุ่มนักวิชาการ เสนอว่า ต้องมีการวางแผนการกระจายรายได้ให้เหมาะสม จึงจะทำให้โครงการเดินต่อไปได้ด้วยความร่วมมือ

กลุ่มภาคเอกชน อยากให้ทำในภาพรวม มีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง หากสำเร็จ มั่นใจว่าจะสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ได้อย่างแน่นอน และเป็นผลดีกับทุกฝ่าย

ตาราง 7 ตารางสรุปประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านอื่นๆ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	กระจายรายได้ อย่างเหมาะสม	ส่งเสริม ความร่วมมือ
กลุ่มผู้นำชุมชน	✓	✓	✓
กลุ่มนักวิชาการ	✓	✓	✓
กลุ่มประชาชนชาวบ้าน	✓	✓	
กลุ่มชาวบ้านในชุมชน	✓	✓	
กลุ่มภาครัฐ	✓	✓	✓
กลุ่มภาคเอกชน	✓	✓	✓

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี มีจุดประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุป และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปบทนำ

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี มีจุดประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนอีกด้วย

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิจัยองค์รวมเชิงบูรณาการ (Holistic Integrated Research – HIR) ผสานวิธีทางประวัติศาสตร์ ทั้งประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์บอกเล่า วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ตั้งในโบราณสถานพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเขตเทศบาล เมืองเพชรบุรี จำนวน 10 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และใช้การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อได้ข้อมูลที่ต้องการและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

2. สรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีนั้น เป็นพื้นที่ ที่มีความอุดมพร้อมด้วยฐานวัฒนธรรมที่ครบครัน ที่สามารถนำมากำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างน่าสนใจ เช่น ศาสนสถาน โบราณสถาน ประเพณี และวิถีชีวิต อาทิเช่น วัดกำแพงแลง วัดเกาะแก้วสุทธาราม วัดไผ่ล้อม วัดเพชรพลี วัดสนามพราหมณ์ วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดมหาธาตุวรวิหาร ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง ศาลเจ้าบ้านป็น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าวัดลาด ศาลเจ้าใหม่ ศาลหลักเมืองเก่า รวมไปถึงเรื่อง อาหารท้องถิ่นเช่น ขนมไทยสงวนโพธิ์พระ ข้าวแช่ป่าเอื้อน และข้าวแช่แม่อร ซึ่งยังคงไว้ในกระบวนการทำแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้เป็นอย่างดี และในด้านเทศกาล ประเพณี ความเชื่อ และงานประจำปี เช่น ละครชาตรี งานพระนครคีรี งานประเพณีสงกรานต์ การละเล่นวัวลานหรือวัวระดอ การละเล่นวัวเทียมเกวียน การแข่งขันเรือยาวประเพณี เหน่เรือบก ประเพณีการแห่เรือองค์ การละเล่นหนังตะลุง ประเพณีสลาภกัต และประเพณีงานปีผีמד เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล (2561) ที่ได้ศึกษาการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีมีแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ วัดสังกัสรัตนคีรี(วัดเขาสะแกกรัง), วัดจันทาราม (วัดท่าซุง), วัดอุโปสถาราม (วัดโบสถ์), แม่น้ำสะแกกรัง วิถีชีวิตชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเกาะเทโพ, กิจกรรมถนนคนเดินตรอกโรงยา คงความเป็นเอกลักษณ์สะท้อนเห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถธำรงรักษาความดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี และอำเภอเมือง มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะเดียวกัน

3. สรุปผลการศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

3.1 สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยวตามเส้นทาง

ระยะเวลาในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี ควรจะมีการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว 2 แบบ คือ แบบวันเดียว และ แบบใช้เวลา 2 วัน 1 คืน จึงจะเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีเวลาในการท่องเที่ยวแตกต่างกันได้ และ

เนื่องจากพื้นที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มากมายหลากหลาย แต่ตอนนี้ในเขตพื้นที่มีที่พักเพียงแค่ 1 แห่ง จึงอาจต้องกำหนดที่พักในพื้นที่ใกล้เคียงแทนตามเส้นทางท่องเที่ยวที่จะกำหนด หรืออาจต้องส่งเสริมในการพักในรูปแบบอื่นๆ เช่น โฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์ โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกับกับการศึกษาของ สกาวรัตน์ บุญวรรณ และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และพบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จัดแยกตามองค์ประกอบและระยะเวลาของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดทิศทางในการพัฒนาต่อยอดสู่ การจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยต้นทุนของพื้นที่เป็นหลัก ไม่ลดทอนหรือทลายคุณค่าของชุมชนและ ชีตความสามารถ ในการจัดการฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมี 3 เส้นทางคือ 1) เส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์เป็นโปรแกรมแบบ 1 วันเต็ม One day tour 2) เส้นทางศึกษาเอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่นแบบครึ่งวัน Half day tour และ 3) เส้นทางศึกษาทางด้านสังคมเป็นโปรแกรมครึ่งวัน Half day tour

2. ด้านการกำหนดจุดท่องเที่ยว

ควรเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีความโดดเด่นมานำเสนอในเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความ น่าสนใจ โดยอิงจากวัฒนธรรมที่มีอยู่ของพื้นที่ และกระจายให้ทั่วถึงทั้งพื้นที่เพื่อเป็นการกระจาย รายได้ให้เท่าเทียม และยังเป็นส่งเสริมอาชีพใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอีกด้วย

และนอกจากนี้ควรต้องมีการทำนุบำรุง ปรับปรุงแก้ไขสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมกับการ ต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอๆ และใช้การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามารู้จัก ตรงกับ การศึกษาของ ธาตุกร หอมกลิ่น (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการ ท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลการศึกษาพบว่า ความ คิดเห็นของประชาชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการ ท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการพัฒนาและ ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และประชาชนในเขต ประชากรของเทศบาลเมืองชะอำ ที่มีเพศ และ อาชีพ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารและ สนับสนุนต่อการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองชะอำแตกต่างกัน

3. ด้านการกำหนดราคาการท่องเที่ยว

ควรกำหนดราคาให้เหมาะสม ไม่สูงมากเกินไป เหมาะสมกับสถานการณ์ และมีการวางแผนการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับต้นทุน โดยอาศัยหลักความรู้ทางบัญชีเข้ามาช่วยควบคุมการตั้งราคา

สินค้าและบริการทุกอย่างนั้น ต้องมีการแสดงราคาไว้ให้ชัดเจน

4. ด้านการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว

ควรมีการพัฒนาในเรื่องป้ายบอกทางให้ชัดเจน เนื่องจากบางเส้นทางเป็นเส้นทางเฉพาะ เส้นทางแบบเดินรถทางเดียว และปรับปรุงสภาพพื้นผิวจราจรให้ดีขึ้น

ควรส่งเสริมการนำรถเล้งมาเป็นรถบริการหลักในการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ แต่อาจต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามา และนอกจากนี้ยังต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก

นอกจากนี้ภาครัฐอาจต้องมีการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้รถเล้งเป็นพาหนะหลักในการท่องเที่ยว ตรงกับการศึกษาของ อานนท์ เท่งนาว (2561) เรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี พบว่า ภาครัฐควรส่งเสริม ในด้านงบประมาณ เครื่องจักร บุคลากรในด้านการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนโยบายในการกำจัดผักตบชวาอย่างจริงจังและประชาชนควรร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกับภาครัฐในการที่จะตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐที่จะพัฒนาแม่น้ำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้นำชุมชนควรมีศูนย์กลางในการในการช่วยเหลือประชาชนให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

5. ด้านการประชาสัมพันธ์

ต้องมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสม เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ได้ตรงเป้า และประหยัดงบประมาณ และมีการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อใหม่ ประเภทโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันต่างๆ และสื่อเก่า เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยอาจต้องทำในภาพรวม หรือมีการให้ความรู้กับผู้ประกอบการด้วย

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

งบประมาณได้รับการจัดสรรมาน้อย ดังนั้นในการบริหารงบประมาณต้องพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วน และวางแผนให้เหมาะสม นอกจากนี้อาจต้องพึ่งพาการลงทุนจากภาคเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

7. ด้านอื่นๆ

ควรมีความต่อเนื่องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชน และต้องมีการกระจายได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม และสร้างความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ร่วมคิด ร่วมทำ

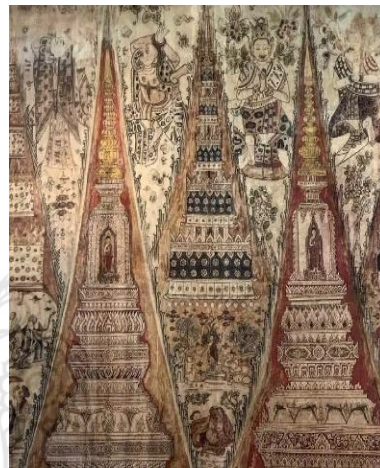

4. สรุปเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

4.1 เส้นทางการท่องเที่ยวแบบวันเดียว

วัดเกาะแก้วสุทธาราม - กาแฟอากง - โรงเจฮกเสียนเสียนตั้ง - วัดใหญ่สุวรรณาราม - ตลาด
ริมน้ำ

เช้า สตาร์ทด้วย **ร้านโจ๊กเจ้าทับ** ร้านอาหารเช้าประจำสำหรับคนท้องถิ่นท่าราบ เอกลักษณ์อยู่ที่ หมูก้อนแสนอร่อย เป็นการเพิ่มพลังงานไว้เดินเที่ยวได้ทั้งวัน แล้วไปต่อวัดเกาะ หรือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ชมรูปแบบพระอุโบสถสไตล์อยุธยาหลังคาเช็ดตกทอง ช่าง และจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถที่เขียนด้วยสีฝุ่นที่แสดง เทคนิคของจิตรกรรมสมัยอยุธยาอย่างชัดเจน ใกล้ๆบริเวณหน้า วัดแวงเติมพลังยามเช้าให้สดใสด้วยการละลายคาแฟหอมกรุ่น อย่างเมนูซิกเนเจอร์สูตรกาแฟดั้งเดิมของคุณอากง นั่งพักผ่อนคลายร้อนพร้อมถ่ายรูปกับมุมสวยๆ งานดีไซน์สุดเท่มากมาย ณ **ร้านกาแฟอากง** จากนั้นไปเช็คสภาพร่างกายในสไตลชีค ที่ กั๊บ การเลี้ยงเซียมซีเพื่อรักษาโรคตามความเชื่อคนเก่าแก่ตั้งแต่สมัย อดีต

เที่ยง **เพ็ญพริกเผ็ด** ก๋วยเตี๋ยวน้ำแดงสไตล์เมืองเพชร เป็นก๋วยเตี๋ยวมุม ที่มีรสชาติ เผ็ด เปรี้ยว หวานกลมกล่อมไปกับน้ำซุ๊ป และหมูหมัก ใครอยากแช่บต้องใจเย็นๆ อาจต้องใช้เวลารอคิวอยู่ซัก หน่อยแต่รับรองอร่อยแน่นอน

บาย เดินข้ามฝั่งถนนเพื่อไปชมศิลปะและเรื่องราวที่ **วัดใหญ่สุวรรณาราม** ศิลปะอยุธยาที่ยังคงอยู่ชัดเจนในเมืองเพชร ในรูปแบบของงานจิตรกรรม และประติมากรรม โดยเฉพาะฝีมือช่างเพชรสมัยกรุง

ศรีอยุธยาที่เห็นได้ในพระอุโบสถและศาลาการเปรียญ เสร็จแล้วไปคลายร้อนและเพิ่มความสดชื่นยามบ่ายด้วยเอกลักษณ์ความหอมของน้ำตาลเมืองเพชรแท้ **ที่ลอดช่องน้ำตาลชั้นโพธิ์การ์้อง** จากนั้นไปซื้อของฝากติดมือที่เป็นโอท็อปทำราบที่ **ร้านมะตูมเชื่อมแม่ประดับ** ในถนนพาดิขเจริณู ขนมที่หาซื้อหากินได้ไม่ง่าย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเพชรบุรีที่ยังคงความเก่าแก่ดั้งเดิมกว่าร้อยปี ซึ่งยังคงใช้กระทะทองเหลืองและเตาฟืนในการเชื่อมขนม จึงมีกลิ่นหอมและรสชาติอร่อยสมคำร่ำลือ

แวะชม **วัดมหาธาตุวรวิหาร** หนึ่งในวัดสำคัญที่สุดของจังหวัดเพชรบุรี เป็นวัดเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่าน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ปัจจุบันวัดมหาธาตุวรวิหารถือเป็นแหล่งรวบรวมผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านพระอุโบสถและรายละเอียดต่าง ๆ ภายในมากมาย โดยสิ่งที่น่าสนใจได้แก่ พระวิหารหลวง สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปประธานทรงราชาภรณ์ หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์

เย็น **ข้าวแช่แม่อร** ในตลาดริมน้ำ อาหารว่างที่เป็น A must ของจังหวัด ข้าวแช่หอมดอกมะลิ กระจ่าง เครื่องแน่นแบบเนื้อๆ กับบรรยากาศแบบดั้งเดิมด้วยราคา 25 บาทต่อชุด เครื่องเคียงขึ้นชื่อได้แก่ ลูกกะปิ ปลา ไชโป้ว หลังจากได้ชิมของว่างขึ้นชื่อแล้ว เวลาช่วงเย็นกำลังเหมาะไปเดินชิลล์ดูบรรยากาศ**ตลาดริมน้ำ** และถ่ายรูปกับ Street Art สวยๆ ที่ถูกวาดขึ้นโดยฝีมือศิลปินเมืองเพชร เพื่อสื่อถึงความเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนริมแม่น้ำเพชรบุรี รวมทั้งภาพวาดแมวอีกหลายตัวที่เหล่าทาสแมวจะต้องหลงอย่างแน่นอน เมื่อถ่ายรูปจนพอใจแล้วแต่ถ้าท้องยังไม่อิ่ม เดินไปต่อกับ **ครเดชโภชนา** ตำนานก๋วยเตี๋ยวเนื้อ น้ำซุ้หอม ลูกชิ้นทำเอง รสเด็ดแบบไม่ต้องปรุง ...อิ่มแล้วก็น่าจะใช้เวลาเดินทางกลับอย่างอิมท้องและอิมใจ

4.2 เส้นทางท่องเที่ยวแบบสองวันหนึ่งคืน

วันแรก วัดใหญ่สุวรรณาราม – วัดเกาะแก้วสุทธาราม – ตลาดริมน้ำ - ข้าวแช่แม่อร – ศาลเจ้าใหม่
- ช้ามสายน้ำ งามวิจิตรปราสาทห้ายอด – ผัดไหมลดา - บัวลอยแม่ทม

เช้า ชมความงามของ ศาลาการเปรียญไม้สักทรงไทย ณ วัดใหญ่สุวรรณาราม โดยเดิมมีชื่อว่า “วัดน้อยปักขีใต้” โดยสันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังจะเห็นได้จากหลักฐานตามพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงไว้ว่า “ภาพและลายในพระอุโบสถนี้คงเขียนมาก่อน 300 ปีขึ้นไป” ชมฝีมือช่างเมืองเพชรสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรูปแบบของงานจิตรกรรม และประติมากรรม

เดินทางต่อ เพื่อเข้าชมความงามของจิตรกรรมฝาผนังที่ไม่เหมือนใคร ณ วัดเกาะ หรือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม พระอุโบสถสไตล์อยุธยาหลังคาเข็ดตักทองช่าง และจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถที่เขียนด้วยสีฝุ่นที่แสดงเทคนิคของจิตรกรรมสมัยอยุธยา

เที่ยง เปลี่ยนบรรยากาศมาเดินเล่น ชมบรรยากาศตลาดริมน้ำ และถ่ายรูปกับ Street Art สวยๆ ที่ถูกวาดขึ้นโดยฝีมือศิลปินเมืองเพชร เพื่อสื่อถึงความเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนริมแม่น้ำเพชรบุรี และลิ้มรสเมนูที่ไม่ควรพลาด ข้าวแช่แม่อร ในตลาดริมน้ำ อาหารว่างที่เป็น A must ของจังหวัด ข้าวแช่หอมดอกมะลิ กระดังงา เครื่องเน้นแบบเนื้อๆ

บ่าย แวะไหว้ขอพรเทพเจ้ากวนอู ณ **ศาลเจ้าใหม่** โดยเชื่อกันว่า หากใครต้องการประสบความสำเร็จในเรื่องการงาน สามารถขอพรที่ศาลเจ้าแห่งนี้ กับเทพเจ้ากวนอูได้

แวะเช็คอิน ณ จุดเช็คอิน **ข้ามสายน้ำ งามวิจิตรปราสาท**
ห้ายอด จุดชมวิวที่มีปราสาท 5 ยอดของวัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นไฮไลท์สำคัญ

เย็น รับประทานอาหารเย็น ณ **ร้านผัดไทยลดา** ผัดไทยแบบสไตล์ของเพชรบุรี รสชาติจัดจ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนผัดไทยที่อื่น

ค่ำ ชิมของดีอีกอย่างของ ท้าราบ บัวลอยแม่ทม วัดเกาะ บัวลอยที่ขายในเฉพาะฤดูหนาว รับรองได้ว่า ความอร่อยไม่เป็นสองรองใครในจังหวัดเพชรบุรี หลังจากอิ่มอร่อยแล้ว สามารถเลือกเข้าพัก ณ โรงแรมตามที่ท่านพอใจ

วันที่สอง กาแฟเต็กังวัน – ข้าวมันไก่กลมหวล – วัดกำแพงแลง – ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเก่า – ร้านอาหารบ้านริมน้ำ – วัดสนามพราหมณ์ – ร้านกาแฟลูกเจี๊ยบ -

เช้า ตื่นเช้าชมวิถีชีวิตชาวท่าราบ และเริ่มต้นวันด้วย กาแฟเต็กังวัน ร้านกาแฟที่เก่าแก่ที่เปิดมานานกว่า 60 ปี ลิ้มรสกาแฟโบราณที่ชงโดยวิธีดั้งเดิม จากนั้นแวะรับประทานอาหารเช้า ณ ร้านข้าวมันไก่กลมหวล ข้าวมันไก่สูตรเด็ด ที่ทานคู่กับน้ำซุบ ต้มซุบ หลากหลายแบบให้ท่านเลือกได้ตามความชอบ

แนวขอพรเป็นสิริมงคลและชมความงามของปราสาทศิลา
แลง ณ วัดกำแพงแลง โบราณสถานแบบขอมและเก่าแก่ที่สุด
ในเมืองเพชรบุรี สันนิษฐานว่าสร้างมาแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมัน
ที่ 7 (พ.ศ. 1720 - 1780) วัดที่มีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบ อัน
เป็นที่มาของชื่อวัดกำแพงแลง โบราณสถานแห่งนี้สร้างขึ้น
ภายใต้ความเชื่อศาสนาพุทธนิกายวัชรยาน อันมีหลักฐานคือ
พระโพธิสัตว์โลกेश্বরเปล่งรัศมี พระโพธิสัตว์โลกेश্বরสีกร
พระวัชรสัตว์นาคปรก หัวสะพานรูปครุฑยุคนาค

เที่ยง รับประทานอาหารกลางวัน หลากหลายเมนู ณ ร้านอาหารบ้านริมน้ำ ที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำ
เพชรบุรี หรือ ร้านครัวพ่อเล็ก

บ่าย แวะวัดที่มีความแปลกตาของสถาปัตยกรรม วัดสนามพรหมณ์ วัดเก่าแก่ โดยเมื่อรัชกาลที่ 4
โปรดให้สร้างพระนครคีรีขึ้นบนเขาวิ้ง ก็ได้ทรงสถาปนาวัดสนามพรหมณ์ให้เป็นวัดธรรมยุติกนิกาย และ
ทรงโปรดให้สร้างพระอุโบสถใหม่พร้อมกุฏิสงฆ์เพิ่มเติมด้วยศิลปะจีนผสมฝรั่ง ซึ่งเป็นที่นิยมในยุคนั้นที่
น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คืออุโบสถหลังใหม่ที่ครูเฉลิม พึ่งแดง ครูช่างเมืองเพชรปัจจุบันได้ฝากฝีมือไว้
ในลวดลายปูนปั้นหน้าบัน และออกแบบงานจำหลักไม้บานประตู บานหน้าต่าง

วัดมหาธาตุวรวิหาร หนึ่งในวัดสำคัญที่สุดของจังหวัดเพชรบุรี เป็นวัดเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่า
น่าจะมีความตั้งแต่สมัยทวารวดี ปัจจุบันวัดมหาธาตุวรวิหารถือเป็นแหล่งรวบรวมผลงานด้าน
ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านพระอุโบสถและรายละเอียดต่าง ๆ ภายในมากมาย โดยสิ่งที่น่าสนใจได้แก่
พระวิหารหลวง สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภายในเป็นที่
ประดิษฐานพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปประธานทรงราชาภรณ์ หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์

ชื่อของฝากก่อนเดินทางกลับ ณ **ร้านกาแฟลูกเจี๊ยบ** ร้านขนมไทยลูกเจี๊ยบ ร้านกาแฟเลือกใช้
วัตถุดิบท้องถิ่นและเน้นคุณภาพ ทำให้ใครที่ได้ลองต่างก็ติดใจ ถึงวันนี้ ร้านขนมไทยลูกเจี๊ยบเปิดมาแล้ว

ถึง 30 ปี นอกจากกาแฟที่ไม่เหมือนใคร ยังมีขนมไทยเมืองเพชรให้เลือกสรรคเป็นของฝากอีกมากมาย เช่น หม้อแกง ขนมชั้น ขนมอาลัว ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ข้าวเม่าบด เป็นต้น จากนั้นเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ให้ทำการศึกษาในมิติการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นประกอบเช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อความสมบูรณ์ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ชยาภรณ์ บำรุงเขต. (2560). การศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภูมิศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐากร หอมกลิ่น. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารและสนับสนุนต่อการท่องเที่ยวของเทศบาลเมือง ชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา Vol. 12 No. 39 (2017): มกราคม - มีนาคม 2560. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ดำเกิง โถทอง และคณะ. (2550). เส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา ลาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย World Tourism Organization. (2005).
- มาตรฐานการบริหารและการให้บริการสาธารณะของ อปท. จากสำนักกอง / หน่วยงาน, : สำนัก มาตรฐานการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2550).
- โศรยา สิงขวงศ์. (2546) วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยว : กรณี เกาะช้าง จังหวัดตราด . มหาวิทยาลัยมหิดล/กรุงเทพฯ. DOI : <https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail>.
- สกาวัฒน์ บุญวรรณ, เกษตรชัย และหิม, บัณฑิตา หลิมประดิษฐ์ (2563). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย. (2539).การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ค้น เมื่อ 24 มีนาคม 2564, จาก <http://std.kku.ac.th/4830801696/nor1/index2.htm>
- Blancheton, B., & Marchi, J.-J. (2013). The three systems of rail tourism: French case.
- สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัด อุทัยธานี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อานนท์ เถ่งนาว. (2561). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (กุมภาพันธ์- พฤษภาคม 2562), กรุงเทพมหานคร.

Tourism's Potential as a Sustainable Development Strategy. The 2004 WTO Tourism Policy Forum. Madrid, Spain: World Tourism Organization.

ภาคผนวก

เรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี

แนวทางหัวข้อสำหรับการสนทนากลุ่ม

1. ด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยวตามเส้นทาง
2. ด้านการกำหนดจุดท่องเที่ยว
3. ด้านการกำหนดราคาการท่องเที่ยว
4. ด้านการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว
5. ด้านการประชาสัมพันธ์
6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว
7. ด้านอื่นๆ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	อำนาจ เอี่ยมสำอางค์
วัน เดือน ปี เกิด	17 มิถุนายน พ.ศ. 2517
ที่อยู่ปัจจุบัน	86 ถนนพิษณุโลก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
ที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	คณบดี คณะศิลปศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	
2549 - 2565	อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
2562 - 2563	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการศิลปวัฒนธรรม วุฒิสภา
2562 - 2564	คณบดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
2564 - 2565	คณะอนุกรรมการศิลปวัฒนธรรม วุฒิสภา
ประวัติการศึกษา	
2560	ปริญญาเอก ปริญญาเอก ศิลปวัฒนธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2550	ปริญญาโท กศม. (ภาษาไทย) ภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
วัน เดือน ปี เกิด	15 เมษายน 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/45 ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
ที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้ช่วยคณบดี คณะศิลปศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2548	อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว และการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2560	ปร.ด. (การท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยพะเยา
พ.ศ. 2550	ศศ.ม. (การจัดการการโรงแรม และการท่องเที่ยว), มหาวิทาลัยนเรศวร, จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2548	ศศ.บ. (อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว), มหาวิทาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, จังหวัดกรุงเทพมหานคร
งานวิจัย	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2562). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดย มอเตอร์ไซค์ของจังหวัดกาญจนบุรี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพมหานคร.
ผลงานตีพิมพ์	1. ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2561). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดทางการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. การบริการและการท่องเที่ยว, 2. ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2562). ความคิดเห็นของชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. วารสารวิชาการ

บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต,

3. ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2564). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดย
มอเตอร์ไซค์ของจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
กาญจนบุรี,

